

Grup
Mineralògic
Català

1/2023

83 INFOMINER

Sumari

GENER 2023

La mina Casandra i la mina de Can Ventaïola. Dues mines diferents, per la seva història i per la seva mineralogia3
Ignasi Lizano

Sortida geològica del GMC a les mines de Rocabruna, Bruguers, Gavà4
Jorgina Jordà

Assemblea General Ordinària GMC.....5
Jorgina Jordà

FEBRER 2023

Sortida del GMC a Can Savoia6
Jorgina Jordà

Ens ha deixat el nostre company i amic Agustí Asensi7
Frederic Varela

Minerals trobats a Catalunya presents a l’*Atlas de Minerales de España*8
Jordi Escuer

ABRIL 2023

Sortida del GMC a les mines de Sant Julià de Llor i Bonmatí.....9
Prudenci Gatell

MAIG 2023

Sortida del GMC a les mines “Regia” i “Linda Mariquita”10
Jorgina Jordà

Retalls de Geologia: itinerari del Boscalt.....11
Isabel Benet

GEOQUEDADA 2023.....12
Prudenci Gatell

JUNY 2023

Visita a les Salines de Vilanova de la Sal.....13
Isabel Benet

Sobre el nom correcte de la mina de Can Llabor (Can Llebó/Can Llabó/Campllabó)14
Frederic Varela Balcells

Crònica de la sortida del GMC a l’Alt Berguedà15
Isabel Benet

Portada. Willemita. Pedrera Can Rovira. Sant Fost de Campsentelles. Vallès Oriental. Barcelona.
Foto i col·lecció: Francisco "Fran" García Alacid.

La mina “Casandra” i la mina de Can Ventaiola. Dues mines diferents, per la seva història i per la seva mineralogia.

LA MINA “CASANDRA” I LA MINA DE CAN VENTAIOLA. DUES MINES DIFERENTS, PER LA SEVA HISTÒRIA I PER LA SEVA MINERALOGIA.

Ignasi Lizano March
Sant Sadurní d'Anoia

Ia fa temps que entre els aficionats a la mineralogia es consideren els treballs miners situats prop del Mas de Can Ventaiola com la famosa e històrica mina “Casandra” del terme de Ribes de Freser. Malauradament, sense entrar en la qüestió de com i quan va iniciar-se la confusió, això no és la veritat. Però, a part, sobta que mai ningú se n'hagi adonat de l'errada tenint present que diversos autors clàssics de la historia minera catalana (com els enginyers de mines Amalio Maestre, Lluís Marià Vidal, etc.), n'han donat clares referències i que en els diaris oficials del Govern hi hagi constància de la trajectòria legal de les concessions i llicències mineres des del moment en que aquests tràmits administratius varen començar a ser publicats a partir de mitjans del segle XIX.

En aquest breu article donarem a conèixer totes les dades de que tenim constància en relació tant a la mina “Casandra” com a la mina de Can Ventaiola; i podrem saber amb certesa la situació de la primera i la seva mineralogia coneguda.

Historia minera

El primer registre documental de la mina “Casandra” el trobem en el BOP de Girona de l'any 1847. Es tracta de l'admissió, el 12 de juliol, per a tenir mineral i terreny lliure, del registre d'una mina de ferro i coure amb el nom de “Casandra” (núm. 4970) presentada pel senyor Miguel Breciano i situada en el paratge anomenat Camp Gran, del terme de Ribes.

Des de 1845, abans d'admetre de forma definitiva el registre d'una mina, era necessari fer un reconeixement sobre el terreny per a confirmar l'existència del mineral registrat i de terreny franc o lliure. Per tant, la sol·licitud real de la mina es devia fer un temps abans, potser el 1845, com de fet apunta un autor uns anys després (l'enginyer de mines José María Santos). Desconeixem si el Sr. Breciano era un cercador de mena de ferro com apunta l'autor anterior o si era un dels socis fundadors de la Sociedad Minera de la Alta Montaña. Possiblement, la primera opció.

Aquesta societat minera, segons sembla, va ser creada el 1850 i el seu objecte era l'explotació de mines i benefici metal·lúrgic dels minerals. El 13 d'octubre del 1852 va sol·licitar l'ampliació de la mina “Casandra” en tres pertinences mineres. Aquesta operació va tenir lloc el 29 d'agost de l'any 1853. El fet que la mina, ja en mans d'aquesta societat, conservés el nom amb que va ser registrada fa pensar en algun tipus de cessió formal.

L'any 1853 l'enginyer de mines José María Santos va publicar el “Informe sobre las minas que la sociedad Alta Montaña posee en el valle de Ribas, provincia de Gerona”. Encara que aquesta societat estava interessada en diverses mines, la major part de les dades anotades en aquest informe corresponen a la mina “Casandra”, que era l'única que en aquella data tenia un volum important de labors.

Referint-se a la mina “Casandra”, diu:

«Esta es la mina que ha dado renombre al valle de Ribas, la que presenta con más abundancia y continuidad sus minerales, y con los ensayos docimásticos de las especies escogidas ha excitado la codicia de los aficionados a la industria minera. Su descubrimiento fue debido (creo en 1845) a los rebuscadores de minerales de hierro para las fargos o forjas catalanas, que, encontrando indicios del espático y hematites roja y parda, hicieron una pequeña excavación hasta encontrar los cobrizos que constituyen este criadero. El mal hierro que producen los minerales que contienen algo de cobre les obligó a abandonarlos por no poder realizar su venta. La sociedad Alta Montaña continuó al poco tiempo su laboreo. Cada uno de los inteligentes que han visitado esta mina había formado su hipótesis sobre la clase de criadero y yacimiento y porvenir, y esta diferencia de parecer no puede menos de dimanar de la complicación de excavaciones, pues las hay en dos sentidos, y en todas, decían, haberse hallado mineral que ya estaba agotado. Para resolver este problema de tanto interés para la empresa, mi primera disposición fue el poner dos trabajos que habían de manifestar si era un filón como siempre había creído, u otra de las distintas clases de criaderos que se pensaban. Hasta el día, la galería inclinada que sigue al S. E. ha reconocido unas 12 varas de corrida por cinco de profundidad de una veta o filón, que, aunque pobre en sus minerales, sigue todos los caracteres esenciales para considerarlo como tal criadero, y por la del N. O. la galería horizontal, después de destruir un caballerizo que se hallaba interponiendo, ha continuado con la mayor regularidad el rumbo marcado por el filón, dando más de 400 quintales de mineral que se debe considerar beneficiable, y continuando sin mostrar indicios de interrupción. Este filón está compuesto de cobre gris y carbonatado, con algunos óxidos de cobre y hierro. No he visto cantidad alguna de mineral plomizo, ni menos de los antimoniales o arsenicales, a no ser los que precisamente entran en la composición química del cobre gris. El feldespato y el cuarzo forman la matriz, y la caliza de transición la caja. La dirección aproximada es de N. O. a S. E., con 50º de inclinación al S. O., que, por no haberla comprendido los que dirigían antes los trabajos, fue causa de que cometieran tantos errores y gastos superfluos».

En una altra part de l'informe cita la variació en el contingut de plata dels minerals (aquestes dades corresponen amb seguretat als minerals de la mina “Casandra”, que era l'única que s'havia avançat en direcció i en profunditat):

«Las especies que con más abundancia se presentan son el cobre gris, el carbonatado y el oxidado y, en menos cantidad, el piritoso y el rojo, unas veces acompañados de los óxidos de hierro y otras de estos mismos y los antimoniales, casi siempre con ganga feldespática. Además, en muchos ejemplares se observan unas manchas de un verde manzana sucio y de un gris rojizo que, ensayadas diferentes veces por mi, han dado hasta 67 onzas de plata por quintal, o sea más del 4 por 100. Por ejemplo, tomando dos pedazos de cobre gris, con solo la diferencia de ser más o menos claro el color, no dará el uno de 3 a 5 onzas, mientras que el otro llegará de 8 a 10 ; y si el estudio lo hacemos sobre un mismo ejemplar separado escrupulosamente cada una de las partes distintas, resultará que el cobre gris con las manchas de que he hablado antes nos dará de 15 a 18 onzas, el cobre gris puro de 8 a 10, el óxido de hierro con abundancia de carbonato de cobre de 4 a 6 y los óxidos de hierro no llegarán a media onza de plata por quintal ;lo que prueba no sólo la gran dificultad que se ofrece para averiguar el contenido, por término medio, de las menas, aun cuando estén muy extriadas, sino que los hierros, que en otros criaderos argentíferos son tan ricos, en éstos deben considerarse como zafraes. Los resultados en cobre son también muy variados, pues se hallan entre el 5 y el 25 por 100».

La mina “Casandra” va estar en activitat i amb producció, com a mínim fins el 1861. Inicialment es va intentar beneficiar els seus minerals amb dos forns que no van donar bon resultat. De la seva producció i de la qualitat dels minerals, poc se sap, però existeixen algunes dades, que son molt imprecises.

El gener de 1853, amb anunci públic, va posar a subhasta de 4.000 a 6.000 quintals de minerals argentífers formats per coure gris i carbonatat i alguns óxids de ferro. El desembre del mateix any va posar a subhasta, també amb un anunci públic, de 1.000 a 1.500 quintars de minerals similars. D'aquest segon anunci es pot deduir que alguns dels compradors el portaven després a Marsella, que era un mercat important d'adquisició de minerals i tenia varies fabriques i foneries metal·lúrgiques al seu voltant.

La proporció de la plata en els minerals, suposo, va variar entre una mitjana de 10 unces per quintar els primers anys fins unes 5 o 6 unces per quintar, més endavant. El 1856, la província de Girona va exportar 100 quintars de mineral de ferro, possiblement argentífer de la mina “Casandra”, perquè pel valor deduït del import pagat del impost del 5%, s'obté un import d'uns 190 rals per quintar, que és impossible que correspongui a mineral de ferro ordinari. Amb aquest valor, cada quintar possiblement contenia unes 8 unces, o un marc, de plata. La nit entre el 28 de febrer i el 1 de març del 1857, tres homes, armats i emmascarats, van amenaçar de mort el capatàs de la mina, possiblement per a aconseguir el robatori dels jornals que s'havien que pagar als miners. La mina “Casandra” va caducar per renúncia de la seva propietat per part de la Sociedad Minera de la Alta Montaña el 29 d'octubre de 1865. Catorze dies després, el 13 de novembre de 1865, el senyor Pedro Birosta, advocat i veí de Barcelona, va sol·licitar la propietat de dos pertinences d'una mina de coure amb el nom de “Resucitada”, situada sobre els mateixos terrenys que abans havia ocupat la mina “Casandra”, i que va ser demarcada per l'enginyer i cap del la inspecció de mines del districte de Barcelona, Eusebio Sánchez, el 19 de maig de 1866. En una nota en l'acta de demarcació, l'enginyer anota l'existència d'una galeria de 44 metres de llarg, oberta en la calcària devoniana. La designació del terreny ocupat per la mina “Resucitada”, feta en el registre formal de la seva sol·licitud, és encara massa breu per a saber la situació de la mina. Aquesta concessió minera, entre 1869 i 1872 i, amb entre 7 i 10 operaris, va produir 312,50 tones de mineral, que tenia una proporció de plata molt inferior a la dels minerals explotats per la Sociedad Minera de la Alta Montaña, possiblement al voltant d'un o un quilo i mig de plata per tona. Aparentment, els darrers treballs efectuats en aquesta mina foren el 1873 quan, en una galeria feta amb l'objecte de retrobar el jaciment original, es va localitzar una massa de mineral de ferro.

La mina “Resucitada” va ser declarada caducada el 9 de juny de 1877. Aquell mateix dia, el Sr. Emilio Ribera Blanxart, hisendat de Barcelona, sobre part del terreny ocupat per l'anterior, va sol·licitar la propietat d'una mina de coure argentífer amb el nom de “Caridad”. Va ser demarcada el 23 de novembre de 1877 per l'enginyer Lluís Marià Vidal. Aquest, més tard, en la seva obra “Reseña geológica y minera de la provincia de Gerona”, anotaria «Mina Caridad, al pie del monte Taga, a 6 kilómetros de Ribas».

Després d'obtenir el títol de propietat d'aquesta mina i de les altres que també havia demanat (la “Fe” de Planés sobre l'antiga “Imprevista” i la “Esperanza” de Querals sobre l'antiga “Zarza”), les va cedir totes a José Maneja, actiu empresari miner, i el 1878 formaren la societat minera Amistad, per a l'explotació d'aquelles tres mines i d'altres, com la de manganès “Consuelo”, de Das, o la de coure “Amistad”, de Ribes. Aquesta mina “Caridad” no va tenir treballs en cap moment, sent caducada o anul·lada el 13 de setembre de 1886. Alguns anys mes tard, el 4 de juliol de 1891, el Sr. Miguel Tornabells Durán, veí i hisendat de Barcelona, va sol·licitar la propietat d'una mina de coure amb 12 pertinences, amb el nom de “Caridad”, com l'anterior.

En la seva designació hi diu:

«...lindante al N. con terrenos comunales de Ribas y Pardinas, por S. con terreno comunal de Ribas, con dehesa de Mayol y con yermo de Pellicé, por E. con dehesa de Mayol y comunales de Pardinas y por O. con la referida dehesa de Pellicé y comunales de Ribas». De tota manera, ja el 1855, l'enginyer de mines Amalio Maestre, en la seva obra “Descripción geológica e industrial de la cuenca carbonífera de San Juan de las Abadesas”, a la pàgina 9 deia: «En el sitio llamada Cónivella se trabaja una mina de hierros y cobre gris bastante rico; y el criadero es una capa del terreno siluriano con potencia y riqueza variables, pero con dirección E. O. e inclinación al M. Las capas calizas carboníferas que están encima llevan la misma dirección, pero la inclinación inversa».

En aquella data, l'única mina que es treballava i que es podia considerar rica era la mina “Casandra”. Aparentment, el jaciment de la mina “Casandra” no va tornar a ser registrat com a mina metàl·lica però es possible que el terreny que ocupa estigués comprès dintre d'alguna de les concessions que, per a explotar les capes de carbó, varen sol·licitar-se entre finals del segle XIX i la primera meitat del segle XX.

Al paratge de Can Ventaiola i la vessant S.O. del Puig Cornador, existeixen diverses mineralitzacions que s'intentaren explotar en varies èpoques. No obstant, el jaciment de la mina de Can Ventaiola es un filó compost, entre d 'altres, de galena, calcopirita, coures grisos i gersdorffita.

Probablement, el primer registre miner fet sobre aquest jaciment és el de la mina “Casilda” (núm. 28), una mina de coure registrada pel Sr. Pablo Pelachs, veí de Barcelona, en el paratge de Ventaiola, el registre de la qual va ser admsè, per tenir mineral i terreny lliure, el 28 de gener del 1852. Però aquesta sol·licitud va va tenir continuïtat perquè l'11 d'octubre del mateix any va ser anul·lat per no haver fet la labor legal (un pou o una galeria de 8 metres de llarg). Poc després, el 15 de maig de 1857, el Sr. Ramón Romillo, vicepresident de la Sociedad Minera de la Alta Montaña, hi va registrar una mina de coure argentífer amb el nom de “El Ángel de la Guarda”, demarcada l'octubre del mateix any que, amb tota seguretat, va ser la que va iniciar la galeria d'aquesta mina. Malauradament, com la majoria de mines d'aquesta societat, aquesta tampoc va tenir resultat positiu sent renunciada ben aviat.

La següent mina registrada sobre aquest jaciment, aparentment, va ser la “Conejo” (núm. 132), mina de plom de 12 pertinences registrada per Antonio Aleu, veí de Girona, el 21 de maig de 1884 que, no obstant, va ser caducada abans de ser demarcada. Poc després, el 28 d 'agost de 1885, sobre el mateix terreny va registrar-se la mina “Trinidad”, també de 12 pertinences i de plom, pel veí de Girona Gabriel Gómez Fernández, propietari de mines de galena a la zona d'Anglès i Amer. Aquesta mina va ser demarcada el 5 de desembre de 1885. Es molt possible, donat que el seu propietari era un actiu empresari miner, que s'hi fessin alguns treballs de reconeixement però el 1889 va ser caducada per renúncia del seu titular. Alguns anys més tard, concretament el 19 de febrer de 1895, sobre part del terreny ocupat per l'anterior, va registrar-se una mina de plom de 6 pertinences amb el nom de “Esperanza” (núm. 573), sol·licitada per Aquiles Treilhard veí de París. El mateix any, el 19 de juliol, va sol·licitar-se, confrontant amb l'anterior pel sud la mina de coure de 22 pertinences, “Esperanza 2a”(nº 583) pel mateix titular.

Quatre anys després, l'1 d'abril de 1899, confrontant amb les anteriors, va sol·licitar-se la mina de coure de 80 pertinences “Esperanza 3.ª” (núm. 826) per la Sociedad Minera San Luis, domiciliada a París. La mateixa societat va registrar altres concessions mineres en altres punts de la vall de Ribes, com les mines “La Fe” (núm. 604) al Turó de Segura i “Una Investigación” (núm. 612) i “2.ª Investigación” (núm. 827) al lloc anomenat Rovira de l 'Orri, del terme de Pardines, totes de coure. En total, 148 pertinences mineres, 128 a la zona de Can Ventaiola i Turó de Segura i 20 a la de Rovira de l'Orri. Es possible que en totes aquestes concessions mineres hi fessin alguns treballs de investigació i prospecció. No obstant, l'única activitat productiva coneguda va ser la producció de 13 tones de galena a les mines “Esperanza” i “La Fe” l'any 1897. Totes aquestes concessions foren caducades el 31 d' agost de 1909.

Posteriorment, els terrenys ocupats per la mina “Esperanza” foren registrats moltes vegades per diferents persones i amb diferents noms : “San Luis” (núm. 1957) el 1917, “María” (núm. 2128) el 1919, “Mina San Antonio” (núm. 2415) el 1926, “San Antonio” (núm. 2454) el 1927, “Mina Santa Lucía” (núm. 2599) el 1936, “Emilia” (núm. 2749) el 1943, etc. però sense treballs miners de cap tipus sinó, molt possiblement, amb intencions especulatives a l'expectativa dels diferents projectes industrials i hidroelèctrics de cada moment.

Casandra – Resucitada – Caridad:
Tetraedrita, calcopirita, malaquita, limonita i clorargirita.

Can Ventaiola:
Galena, calcopirita, gersdorffita, piritita, esfalerita, tetraedrita, malaquita, cerussita, quars i siderita.

Bibliografia

Arxiu Històric de Girona, Fons de Mines, Expedient 102.

Bauzá, Felipe (1861). Informe de la visita verificada al Distrito minero de Barcelona. Revista Minera, vol. XII, pp. 418-420.

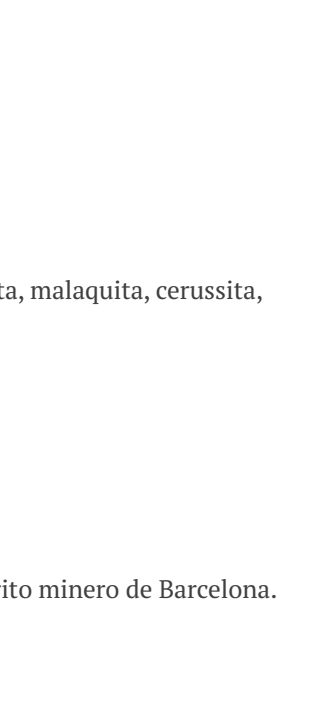
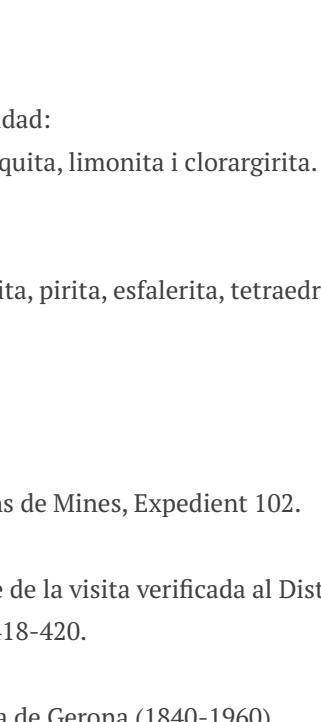
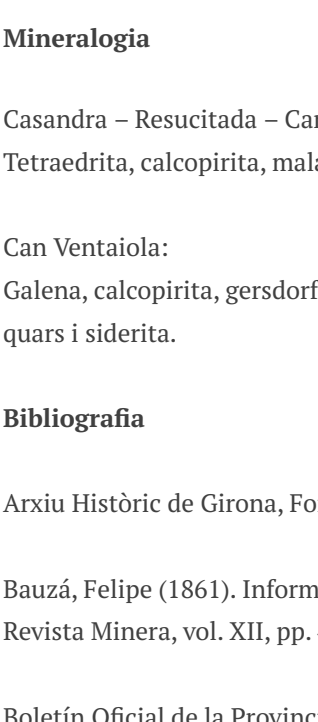
Boletín Oficial de la Provincia de Gerona (1840-1960)

Estadística Minera de España, 1897.

Maestre, Amalio (1855). Descripción geológica industrial de la cuenca carbonífera de San Juan de las Abadesas.

Vidal, Luis Mariano (1886). Reseña geológica y minera de la provincia de Gerona.

Thos, Silvino (1904). Exploración y explotación de los criaderos metalíferos del valle de Ribas.

Sortida geològica del GMC a les mines de Rocabruna, Bruguers, Gavà

Sortida geològica del GMC a les mines de Rocabruna, Bruguers, Gavà

Jorgina Jordà

El passat dissabte 17 de desembre vam fer una nova sortida geològica del GMC a les antigues mines de ferro de Bruguers, al terme municipal de Gavà.

En aquesta ocasió va ser el nostre company Pere Ramoneda qui, a més de fer-nos de guia, ens va anar explicant la història d'aquestes mines i responent tots els nostres dubtes.

Les mines estan localitzades dins de l'àrea geogràfica compresa entre la serra de les Ferreres, les Orioles i Rocabruna. Les labors estan realitzades sobre pissarres i d'altres materials del Paleozoic.

La darrera fase d'explotació de les mines fou entre 1940 i 1950 i és, d'aquest període, del que curiosament hi ha menys documentació, a banda dels testimonis orals d'alguns minaires i pagesos gavanencs. Durant aquesta fase d'explotació es va dotar a les mines de casetes pels treballadors, diversos túnels, vies, vagonetes i, fins i tot, una tremuja.

Tremuja. Foto: Màrius Asensi.

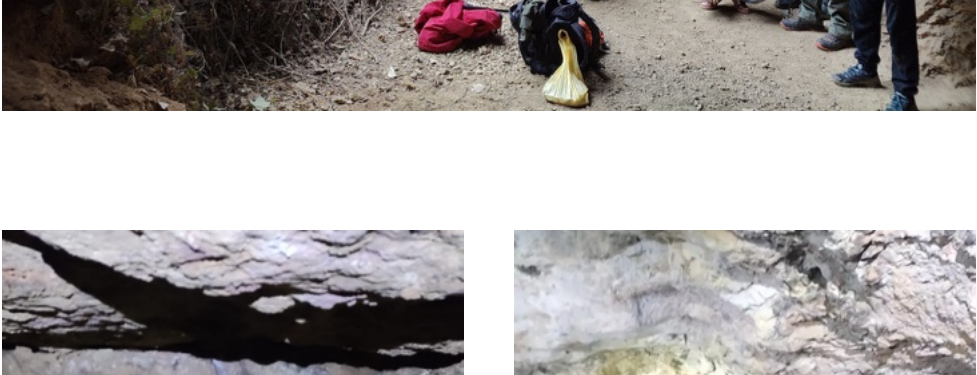
Tremuja. Foto: Màrius Asensi.

Tot i que el dia va començar amb una mica de pluja, això no va ser cap impediment. I a l'hora prevista i un cop fetes les salutacions pertinents, vam començar l'excursió.

Després d'aparcar els cotxes baixant pel barranc del Fangar vam poder visitar, en primer lloc, la tremuja, que és l'obra civil més ben conservada. Tot seguit, qui va voler va visitar la font de l'Avellanosa, malauradament, sense aigua degut a la sequera que estem patint. A continuació, refent una part del camí, vam enfilar-nos cap a les boques de les mines més conegudes: primer la galeria de la dreta, on es van poder recollir mostres d'aragonita i calcita; després la de l'esquerra, que correspon a la mina "Elvira" i és la més coneguda pels aficionats. Amb l'ajuda d'en Pere es van poder anant trobant mostres mida *micro* dels fosfats més coneguts d'aquest indret: fluorapatita, montgomeryita, calcioferrita, jarosita, així com algun nòdul de tincitita, molt més escassos.

Equipant-nos. Foto: Màrius Asensi.

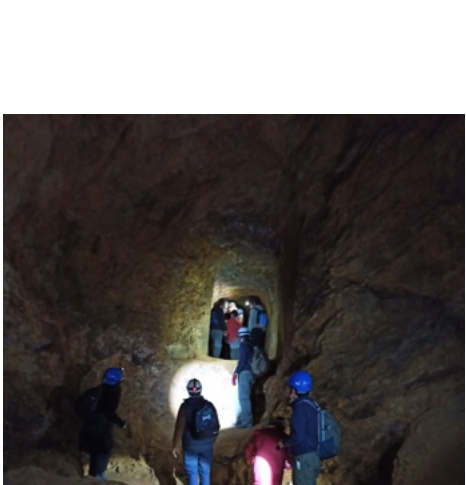
Interior de la mina. Foto: Rafael Marín.

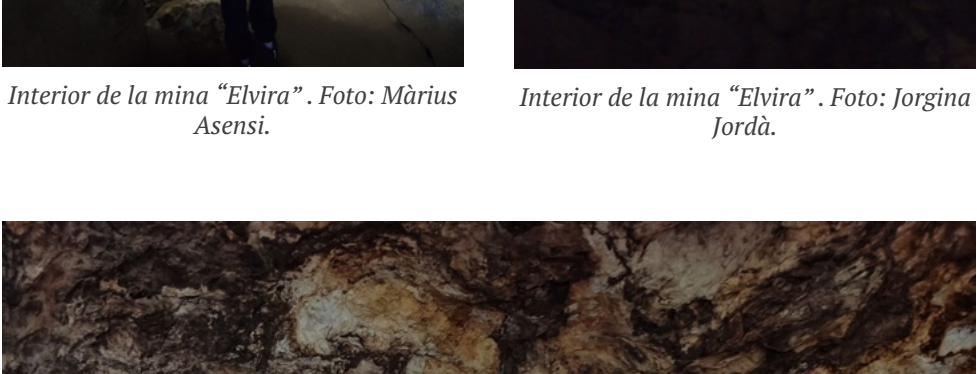
Interior de la mina. Foto: Rafael Marín.

Interior de la mina "Elvira". Foto: Màrius Asensi.

Interior de la mina "Elvira". Foto: Jorgina Jordà.

Interior de la mina. Foto: Màrius Asensi.

Voldria destacar que el membre més jove d'aquesta sortida va trobar l'exemplar més curiós i de més bona mida del dia: una epsomita que ens va agradar a tots. Felicitats Jan!!!

Gràcies a tots i en especial a en Pere!!

Assemblea General Ordinària GMC – 21/01/2023

Assemblea General Ordinària GMC – 21/01/2023

Jorgina Jordà

Després de dos anys d'aturada forçosa per la pandèmia, avui s'ha fet de nou l'Assemblea General Ordinària del Grup Mineralògic Català (GMC) en format presencial. L'acte s'ha celebrat a la Sala d'Actes de les Cotxeres de Sants, un espai molt agradable i amb prou capacitat per a tots els assistents. Abans de començar, per treure'ns el fred, hem pogut gaudir d'un cafè, ben acompanyat per un bon assortit de pastes.

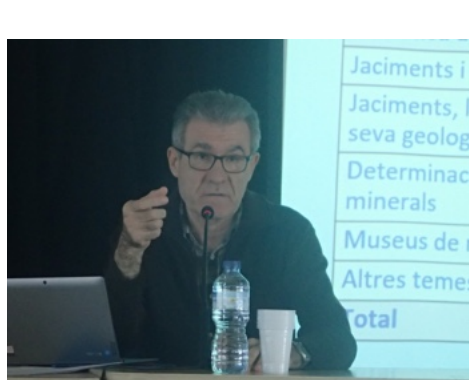
Una vegada ben esmorzats i ja acomodats, hem començat l'assemblea amb una salutació de benvinguda per part del president, Joan Rosell, i la resta de membres de la Junta, abans de prosseguir amb l'ordre del dia, que constava dels següents punts:

- Lectura i aprovació de l'acta de l'Assemblea General Ordinària del 2021.
- Presentació dels pressupostos per al 2023, a càrrec de Josué Sánchez, que ha detallat els comptes del 2022, en els quals ha destacat que l'entitat ha tingut beneficis.
- Informe de la secretaria, a càrrec de Xavier Benito. Ha fet un repàs de les altes i baixes que hi ha hagut el 2022 i ha destacat l'augment de socis, sobretot joves, en part gràcies a les visites al local on han pogut informar-se i gaudir de les vitrines de minerals. També cal remarcar que enguany no es modificaran les quotes de soci.

Informe del vicepresident i vocalies. Cada vocal ens ha anat fent un resum de les activitats executades durant tot l'any: representar al GMC en algunes fires o actes; reorganitzar la biblioteca (no només indexant els llibres sinó fent una bona neteja i endreça per a poder incorporar les noves adquisicions provinents de compres i de les donacions d'alguns socis); la bona acollida, tot i el canvi de dates, de les fires degut a la pandèmia; potenciar encara més les noves tecnologies per a atraure un grup de gent més ampli; fer accessible al soci la possibilitat d'analitzar mostres de minerals, destacant la seva gratuïtat si és per a fer un article en alguna de les publicacions del GMC; el bon funcionament de les excursions, amb un breu repàs dels indrets visitats i una petita previsió de les futures sortides; etc.

Cal fer esmena també a les informacions pel que fa a les publicacions de l'entitat. S'ha fet un repàs als últims set anys, explicant el nombre d'articles, autors i temàtiques de la revista *Mineralogistes de Catalunya* i la seva versió en castellà *Paragénesis*, que han sortit amb un gran nombre d'articles, tots ells molt interessants, i amb puntualitat. També s'ha parlat d'Infominer, mitjà utilitzat per a estar informat de totes les activitats que es duen a terme al GMC d'una forma més immediata.

No voldria acabar aquest resum sense destacar la gran eina de la qual disposem amb MinerAtlas, on cada any es van incorporant més dades i afegint més serveis com ara la creació d'una nova capa de projeccions de concessions mineres.

També cal posar de manifest la feina feta per l'equip de treball del fons fotogràfic, que ha preparat les dues tandes de fotografies que va encarregar l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya, complint amb les dates d'entrega. Aquestes imatges de minerals ja formen part del fons de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya, dins un espai encara en construcció del que esperem gaudir-ne ben aviat.

Seguidament, es va procedir a les votacions amb els canvis previstos a la Junta. Totes elles es van anar aprovant.

En finalitzar, el president Joan Rosell va comunicar que, pròximament, disposarem d'una nova publicació: el llibre *Mines i minerals de la serra de les Ferreres. Les mines de Rocabrera, Bruguers, Gavà* que, gràcies a la bona gestió portada, serà gratuïta per als socis.

Només queda donar les gràcies a tota la Junta i col·laboradors per la seva gran feina. Especialment a Joan Rosell, Juan María Pérez Samper, José J. Benito, Josué Sánchez Veà, Rogelio Zorrilla, Jordi Gil, Prudenci Gatell, Josep Lluís Garrido, Màrius Asensi, Jorgina Jordà i Xavier Rodríguez.

L'Assemblea va concloure amb un dinar de germanor entre tots els socis i els acompanyants que s'hi van voler sumar.

Sortida del GMC a Can Savoia

Crònica de la sortida del GMC a Can Savoia, Fogars de la Selva

Jorgina Jordà

Aquest dissabte 28 de gener s'ha realitzat la primera sortida de l'any amb els companys del Grup Mineralògic Català a la pedrera de "Sant Corneli", també coneguda com Can Savoia, adscrita al municipi de Fogars de la Selva, tot i que una petita part pertany al de Tordera.

Vista general. Foto: Màrius Asensi.

En aquesta ocasió, al contrari que l'anterior visita que vam poder fer, el temps ha estat de rigorós hivern però això no ha sigut cap impediment. A l'hora acordada vam ser-hi tots i, una vegada saludats, ens hem dirigit a la pedrera i després d'una bonica passejada amb bones vistes hem iniciat la recerca de minerals.

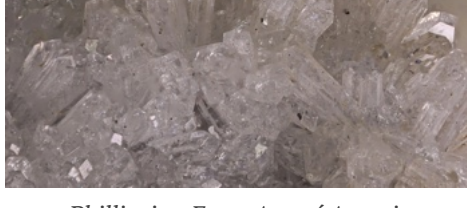
Dins la pedrera. Foto: Joan Martínez Bruguera.

Cal destacar que en comparació a ara fa un any, la pedrera estava molt canviada i hi havia hagut molt de moviment. Com en anteriors excursions, el ser força colla va fer que aviat apareguessin els minerals més característics de la zona, que es troben a l'interior de vacúols dins del basalt. Unes de les espècies més característiques és la phillipsita que, a Can Savoia, apareix molt ben cristal·litzada i és fàcil de distingir amb la lupa. També altres zeolites com la mesolita i la natrolita, molt més difícils de classificar a ull nu. A més de les espècies citades també es van trobar cristalls d'aragonita molt ben desenvolupats; això sí, es va haver de picar amb moltes ganes ja que la duresa dels basalts va fer suar de valent als que volien obtenir una recompensa en forma de mostra per a la col·lecció.

A la recerca dels minerals. Foto: Josep Barnés.

També ens van sorgir alguns dubtes amb les troballes ja que, com he comentat, alguns dels minerals trobats no són fàcils de classificar sense anàlisi. Segurament, seria un indret interessant per a estudiar més a fons.

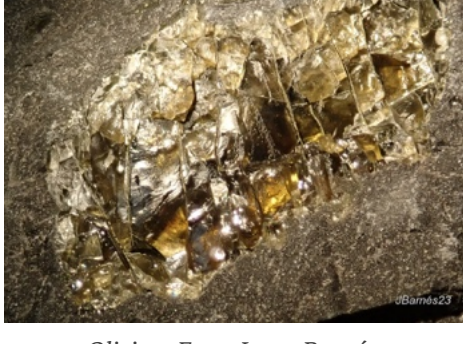
Phillipsita. Foto: Agustí Asensi.

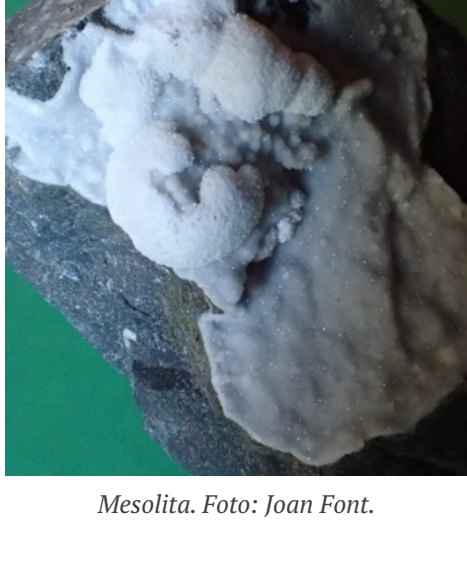
Thomsonita. Foto: Joan Niella.

Phillipsita. Foto: Joan Niella.

Olivina. Foto: Josep Barnés.

Mesolita. Foto: Joan Font.

Aragonita. Foto: Màrius Asensi.

A més de trobar bones mostres, tothom va poder gaudir de la possibilitat de veure "in situ" l'espectacular aflorament de colades basàltiques en disposició columnar que afloren a la pedrera, la qual és també un mirador privilegiat ja que hi podem observar la falla per on passa la Tordera en el seu camí fins al mar.

Columnes basàltiques. Foto: Santi Maeso.

Columnes basàltiques. Foto: Màrius Asensi.

A l'hora prevista van donar la sortida per acabada. Crec que tothom va marxar amb alguna bonica mostra, ja sigui de phillipsita, aragonita, calcita o alguns interrogants que esperem anar resolent. Només em resta agrair al propietari de la pedrera, el Sr. Josep Camps, permetre'ns realitzar aquesta sortida. Cal destacar que la pedrera es troba en explotació i està totalment prohibit accedir-hi sense autorització prèvia.

Foto de grup. Foto: Josep Barnés.

Ens ha deixat el nostre company i amic Agustí Asensi

Ens ha deixat el nostre company i amic Agustí Asensi

Frederic Varela

L'Agustí era un dels socis més veterans del GMC. Persona discreta però molt activa en segon pla; sempre disposat a donar un cop de mà en el que calgués. Amb la seva esposa la Jorgina feien un tàndem excepcional, al que després es va afegir el seu fill, en Màrius.

L'Agustí era una bona persona, encara que semblava un tòpic; traspuava bonhomia. Sempre em recordava un d'aquells savis despistats però que saben estar al cas en tot moment de les coses importants. Bon fotògraf, tant de les activitats del Grup com també dels seus estimats minerals, de les peces de mà i últimament també dels exemplars *micro*. Recordo les converses animades sobre com de difícil era i de la paciència que li calia per aconseguir fer bones fotos d'aquests exemplars diminuts.

Personalment, mai li podré agrair prou el suport que ens va donar (també, per suposat, la Jorgina) quan l'any 2014 ens vàrem presentar la nova Junta per mirar de renovar el Grup. Ell, que coneixia bé la casa, va veure clar que aquell era un pas necessari i imprescindible i ens va fer costat en tot moment. I sé també que, tant a ell com a la Jorgina, aquesta decisió els va costar el refredament dolorós d'algunes amistats.

Poc pensàvem que aquell matí radiant a Arenys de Mar acabaria d'una forma tan tràgica. Pujàvem xerrant pel carrer de l'Església; ell i jo apartats una mica de la resta del grup. M'explicava com venint s'havien perdut, amb el Màrius fent cas al GPS. Aquest jovent amb la tecnologia, ell que havia conduït tota la vida... Em deia que arrossegava un constipat que no acabava de marxar. «Potser caldrà anar a veure el metge», va deixar anar...

I en uns minuts, la fatalitat, l'inevitable, tot i els esforços dels sanitaris que el van atendre amb extrema rapidesa.

En un moment tot es capgira i en les hores i els dies següents, mentre mires de pair el que ha passat, no pots evitar pensar en la fragilitat de la vida, immersa encara que no ho vulguem en el desordre i en el caos, malgrat tots els esforços esmerçats per part nostra en ordenar-la i fer-la previsible.

Amic meu, descansa en pau.

«La terra cobra el delme. No parlem, però, dels morts i fem-nos lentament al pensament que alguna cosa d'ells és molt a prop.

Visquem-ne acompanyats com si només ens departís una paret de fum que priva sols de veure'ns. Llur silenci se'ns fa sensible, de vegades, intensament, en un record.

No deixis de voltar-te de les seves imatges. Cada dia posa'ls flors al costat, per si poguessin sentir la flaire de les roses.

Què sabem de cert de llur manera d'ésser? Preservem les coses que van tocar, deixem-les allà on eren, quietament. i potser un dia se't manifestaran.

I si no ho fan, espera pacientment, contemplativament, tota la vida. Viu la teva vida mesclada amb ells. Usa els morts així.»

Joan Vinyoli.

Per a la Jorgina i el Màrius.

MINERALS TROBATS A CATALUNYA PRESENTS A L'ATLAS DE MINERALES DE ESPAÑA

Minerals trobats a Catalunya a l'Atlas de Minerales de España

Jordi Escuer

L'adquisició de l'Atlas de minerales de España, publicat pel Sr. Miguel Calvo Rebollar (PRAMES), crec que ha estat una de les obres de més “consistència”, mineralògicament parlant, si em refereixo als llibres que he anat adquirint al llarg de tots aquests anys, en que he intentat anar-me formant en el món del col·leccionisme de minerals.

L'oferiment de 2.219 fotografies i la presentació de 927 espècies ens deixa satisfets i potser, fins i tot, bocabadats. Evidentment, acceptaré que hi hagi aficionats que pensin que no n'hi ha per a tant.

Com a català i soci del Grup Mineralògic Català vaig pensar que seria curiós veure quina és la participació del nostre país en aquesta obra, tant per les ressenyes que es fan de minerals trobats a Catalunya com per la participació de col·leccionistes i fotògrafs de minerals, també catalans.

De les 2.219 fotografies mostrades, 206 ho són de minerals catalans. És a dir, un 9,3% de les imatges contemplades. De les 927 espècies presentades, 173 espècies són catalanes: això és un 18,7%. Gens malament.

De manera personal vull destacar la gran quantitat d'excel·lents fotografies SEM obtingudes pel sempre ben recordat company i professor Joan Vinyals. Igualment, la lectura de l'Atlas m'ha permès conèixer nous minerals dels quals no en coneixia la seva existència.

Per tal de facilitar el trobar el mineral dins de l'Atles, la seva procedència, el fotògraf i la col·lecció a la que pertany el mineral, així com la pàgina del llibre on es presenta la fotografia, m'he permès editar el llistat que podeu descarregar en el següent enllaç:

[Minerals trobats a Catalunya a l'Atlas de Minerales de España](#)

Quan després d'alguna sortida a la recerca de minerals a una mina, pedrera o zona en concret, puguem tenir dubtes sobre quina és realment l'espècie obtinguda, aquest llibre ens ofereix gran quantitat d'informació, tant per les fotografies mostrades com per la mina, pedrera o zona, de manera precisa. El llistat ens facilita trobar immediatament on podem trobar l'espècie, en funció de la localitat, la mina, pedrera o zona d'extracció i, evidentment, el nom del mineral.

Tanmateix, el fet de conèixer els col·leccionistes d'aquestes espècies també ens pot permetre la possibilitat de poder-los-hi adreçar qualsevol consulta.

D'aquesta manera i a nivell d'exemple, si fem una sortida per la mina d'Alforja podrem comparar les peces trobades amb les vuit espècies mostrades a l'Atlas:

MINERAL	MINA_PEDRERA_ ...	LOCALITAT	FOTO / COL-LECCIÓ	PÀG.
Cerianita-(Ce)	Alforja	Alforja	J.Fraile / M.Calvo	152
Leadhillita	Alforja	Alforja	J.Soldevilla / J.Abella	194
Leadhillita	Alforja	Alforja	J.Soldevilla / J.Abella	194
Anglesita	Alforja	Alforja	J.Callén /J.Abella	210
Celadonita	Alforja	Alforja	J.Soldevilla / J.Abella	214
Agardita-(La)	Alforja	Alforja	J.Soldevilla / J.Abella	303
Plumboagardita	Alforja	Alforja	J.Fraile / M.Calvo	303
Agardita-(Ce)	Alforja	Alforja	J.Soldevilla / J.Abella	303
Matthedleïta	Alforja	Alforja	Joan Abella	322

O en el cas de que ens deixessin entrar a la pedrera Berta, ho podríem fer amb les nou espècies mostrades d'aquest indret:

MINERAL	MINA_PEDRERA_ ...	LOCALITAT	FOTO / COL-LECCIÓ	PÀG.
Acantita	Berta	Sant Cugat del Vallès	J.Fraile / M.Calvo	36
Galena	Berta	Sant Cugat del Vallès	Miguel Calvo	53
Arsenopirita	Berta	Sant Cugat del Vallès	J.Fraile / M.Calvo	70
Fluorita	Berta	Sant Cugat del Vallès	Miguel Calvo	105
Cuprita	Berta	Sant Cugat del Vallès	Joan Rosell	117
Cerussita	Berta	Sant Cugat del Vallès	Miguel Calvo	184
Atzurita	Berta	Sant Cugat del Vallès	Joan Rosell	185
Anglesita	Berta	Sant Cugat del Vallès	Miguel Calvo	209
Devillina	Berta	Sant Cugat del Vallès	Miguel Calvo	231

Per altra banda, si un bon dia planifiquem una sortida a una població en concret, podrem informar-nos tant de les mines d'aquesta localitat com de les espècies mostrades a l'Atlas. Un exemple seria la població de Bellmunt del Priorat, on hi podem trobar aquestes divuit espècies, repartides en quatre mines diferents:

MINERAL	MINA_PEDRERA_ ...	LOCALITAT	FOTO / COL-LECCIÓ	PÀG.
Calcopirita	Eugenia	Bellmunt del Priorat	Miguel Calvo	45
Calcopirita	Eugenia	Bellmunt del Priorat	Miguel Calvo	46
Millerita	Eugenia	Bellmunt del Priorat	Joan Abella	50
Millerita	Eugenia	Bellmunt del Priorat	J.Rosell / Museu Ciències Nat. BCN	50
Galena	Regia	Bellmunt del Priorat	Miguel Calvo	52
Galena	Regia	Bellmunt del Priorat	Joan Rosell	52
Polidimita	Eugenia	Bellmunt del Priorat	Miguel Calvo	57
Siegenita	Eugenia	Bellmunt del Priorat	Joan Abella	57
Vaesita	Eugenia	Bellmunt del Priorat	Joan Abella	67
Mini	La Cresta	Bellmunt del Priorat	Joan Abella	123
Vernadita	Joaquina 1ª	Bellmunt del Priorat	Miguel Calvo	156
Otwayita	Eugenia	Bellmunt del Priorat	Joan Abella	195
Barita	N.E.	Bellmunt del Priorat	J.Rosell / Museu Ciències Nat. BCN	207
Retgersita	Eugenia	Bellmunt del Priorat	Joan Abella	217
Honessita	Eugenia	Bellmunt del Priorat	Joan Abella	231
Hidrohonessita	Eugenia	Bellmunt del Priorat	Joan Abella	231
Hopeïta	Regia	Bellmunt del Priorat	Joan Abella	273
Natronambulita	Joaquina 1ª	Bellmunt del Priorat	Miguel Calvo	350
Bustamita	Joaquina 1ª	Bellmunt del Priorat	Miguel Calvo	350
Marsturita	Joaquina 1ª	Bellmunt del Priorat	Miguel Calvo	350
Nacrita	Regia	Bellmunt del Priorat	Miguel Calvo	360

Si ens il·lusiona poder gaudir d'una recerca per zones volcàniques de Catalunya, sempre que obtinguéssim el permís adient, podríem triar entre els següents volcans per tal de trobar les següents espècies:

MINERAL	MINA_PEDRERA_ ...	LOCALITAT	FOTO / COL-LECCIÓ	PÀG.
Trona	Volcà Crosa de Sant Dalmai	Bescanó	Joan Rosell	193
Forsterita	Volcà Banya del Boc	Sant Martí de Llémena	Miguel Calvo	313
Titanita	Volcà Rocanegra	Santa Pau	Miguel Calvo	321
Sanidina	Volcà Rocanegra	Santa Pau	Miguel Calvo	367
Sanidina	Volcà Rocanegra	Santa Pau	Miguel Calvo	367
Haiüyna	Volcà Rocanegra	Santa Pau	Miguel Calvo	371
Phillipsita-(K)	Volcà Crosa de Sant Dalmai	Vilobí d'Onyar	Joan Rosell	376

Si tenim dubtes sobre un mineral trobat en una mina concreta i les fotografies de l'Atlas no ens ho acaben d'aclarir, és possible que puguem contactar amb el col·leccionista que presenta les mostres a l'Atlas (exemple en que el col·leccionista també és el fotògraf):

MINERAL	MINA_PEDRERA_ ...	LOCALITAT	FOTO / COL-LECCIÓ	PÀG.
Galena	Regia	Bellmunt del Priorat	Joan Rosell	52
Cuprita	Berta	Sant Cugat del Vallès	Joan Rosell	117
Atzurita	Berta	Sant Cugat del Vallès	Joan Rosell	185
Trona	Volcà Crosa de Sant Dalmai	Bescanó	Joan Rosell	193
Čechita	María Magdalena	Ulldemolins	Joan Rosell	257
Fluorapatita	N.E.	Llavorsí	Joan Rosell	262
Surita	Can Rovira	Sant Fost de Campsentelles	Joan Rosell	360
Analcima	Enviny	Montardit de Dalt	Joan Rosell	374
Phillipsita-(K)	Volcà Crosa de Sant Dalmai	Vilobí d'Onyar	Joan Rosell	376

A nivell estadístic vull acabar aquesta presentació amb la dada següent: la mina catalana que presenta més espècies a l'Atlas és la mina “Eureka” (La Torre de Cabdella), amb un total de 23 espècies, entre les quals m'agrada destacar l'abellaiïta com a mineral trobat per primera vegada a la història (Sr. Joan Abella i Creus), seguida de la mina “Eugenia” (Bellmunt del Priorat) amb un total de 9 espècies.

Sortida del GMC a les mines de Sant Julià de Llor i Bonmatí

Sortida del GMC a les mines de Sant Julià de Llor i Bonmatí (25/3/2023)

Prudenci Gatell

Dissabte 25 de març era dia de sortida. Recent estrenada la primavera, i després d'uns dies de calor anòmala, es va llevar un matí incert, mig ennuvolat, però sense risc de majors complicacions meteorològiques. En resum, un dia ideal per a fer incursions a la muntanya. L'indret escollit requeria temperatures temperades: massa calor ens hauria fet dimittir ben aviat en la cerca. Així doncs, a quarts de 10 ja hi havia al punt de trobada tots els assistents. Un grup divers: gent per als quals era la primera sortida i d'altres amb un bon grapat d'excursions a l'esquena. I fins i tot personal de l'Ajuntament de Sant Julià, que volien saber què tenia d'especial (i que ells no coneguessin) el seu patrimoni miner.

Potser no és d'interès mineralògic però, Lluís, el guia, va preparar un 'avantmatx' espectacular. En un tres i no res va muntar una taula portàtil on va mostrar gran part de la bibliografia existent sobre les labors de la zona i on ens tenia preparat un bon refrigeri: cafè i coca, i fins i tot ratafia casolana!! Va posar el llistó molt alt per a futurs amfitrions!

Salutacions, esmorzar i foto grup. Fotos: Màrius Asensi.

La sortida es va organitzar en etapes. La primera va ser descobrir les labors de la mina "Carlota" i altres properes al poble. De fet, estaven dins la trama urbana i hi vam accedir a peu per un dels carrers. Feia feredat veure tot de pous (en una superfície molt discreta en vam comptar 3) amb certa profunditat, revestits d'obra vista, i que no disposaven de paret ni tancat, més enllà de la delimitació amb una cinta de plàstic. Un perill per qualsevol passavolant que vagi pel bosc arreplegant espàrrecs...

Primera parada. Mina "Carlota". Foto: Maria Paz Montecinos.

Allà se'ns va explicar la història de la mineria de Sant Julià del Llor i Bonmatí, què s'hi extreia, quina va ser l'època més florida (finals del XIX i principis del segle XX), i les efemèrides més rellevants. El 1920, allà mateix, van perdre la vida un bon grup de miners degut a un esfondrament. Vam veure pous, l'edifici on hi havia el transformador i algunes mostres de barita on s'endevinaven cristalls de galena (els dos minerals estrella).

D'allà, i ja posats en context, vam pujar als cotxes i ens vam desplaçar, per pista primer i a peu després, dins el bosc fins a de les boques existents. La majoria eren galeries de no massa recorregut, que resseguien els filons fins esgotar-se. Cal apuntar que gran part de les labors estan en mal estat, totalment abandonades i no és convenient aventurar-s'hi sense disposar d'experiència i coneixement. La mina que vàrem visitar era curta, sense perill, i a més ens havien deixat preparades algunes peces per tal que tothom pogués emportar-se'n a casa. No obstant això, els més aguerrits varen picar una estona i van sortir boniques mostres de dolomita i siderita, també amb calcita.

Segona parada. Foto: Santi Maeso.

Segona parada. Foto: Mei.

Segona parada. Foto: Màrius Asensi.

D'allà, un petit tram per pista per arribar als terregalls de la mina "Vigilada", potser la més coneguda. L'escombrera ha estat delmada, doncs s'ha usat per consolidar les pistes dels voltants, i fa molts anys que es remena i remena; però amb les instruccions adequades i una mica de paciència, aviat van aparèixer malaquistes, atzurites, crisocoles i possibles linarites. Això sí, tot micro, si es volia veure res que no fos una crosta o una pàtina. També van aparèixer petits cristalls de galena i de calcopirita.

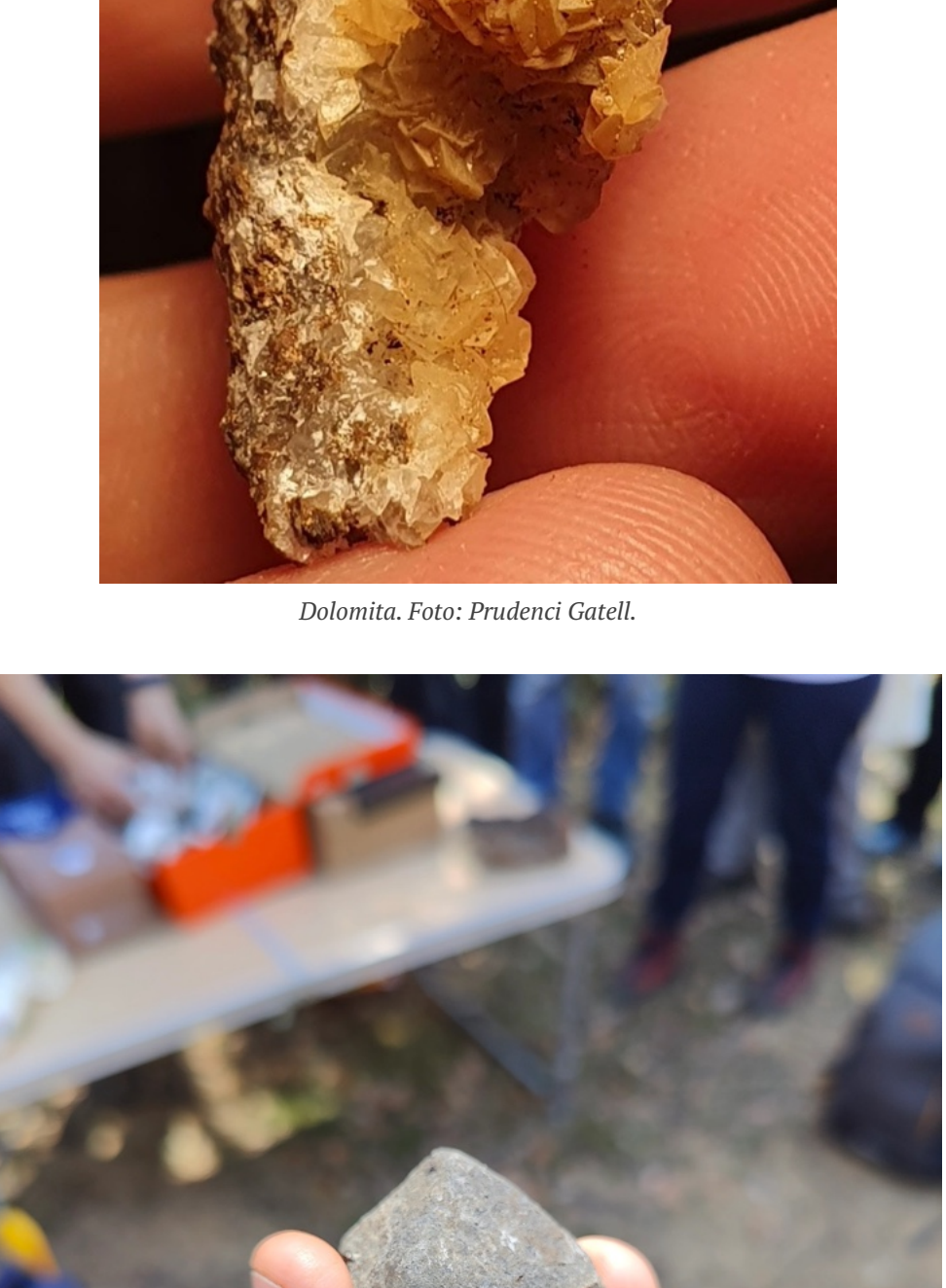

Terregalls de la mina "Vigilada". Foto: Màrius Asensi.

La tercera parada, ja la darrera, va ser al punt mig entre una gran rasa i un castellet (o el que quedava) de la mina "Tomasa". Lluís va aprofitar per explicar més contingut sobre la geologia de la zona, què es trobava en funció del nivell explotat i quina concordància tenia amb les recents obres que es feien a la zona i que havien fet aflorar nou material, ara ja colgat per l'asfalt. Va ensenyar-nos mostres de cadascun dels nivells i tothom va quedar embadalit davant uns cristalls centimètrics octaèdrics de galena!!

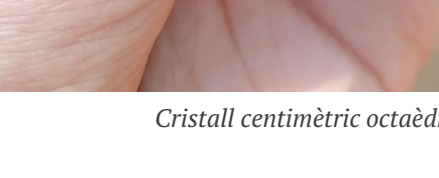

Explicacions de Lluís Clapés al punt mig entre una gran rasa i un castellet de la mina "Tomasa". Foto: Màrius Asensi.

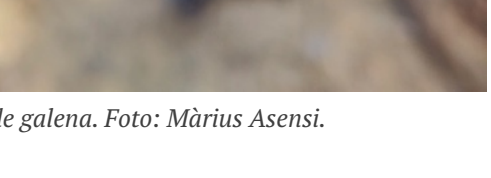

Rasa mina "Tomasa". Foto: Màrius Asensi.

Ara sí; ja passaven de les dues i tocava retrobar-se a l'aparcament i desfil·lar, pràcticament tot el grup, al poble de Bonmatí, a gaudir d'un merescut dinar. Ja ho veieu: val la pena ser soci del GMC. Aquestes sortides són de primera!

Dinar. Foto: Glòria Monné.

Dinar. Foto: Glòria Monné.

Calcita. Mina "Carlota". Foto: J.A. Soldevilla.

Siderita. Foto: Prudenci Gatell.

Dolomita. Foto: Prudenci Gatell.

Cristall centimètric octaèdric de galena. Foto: Màrius Asensi.

Sortida del GMC a les mines “Regia” i “Linda Mariquita”

Sortida del GMC a les mines “Regia” i “Linda Mariquita” (29/4/2023)

Jorgina Jordà

El passat dissabte 29 d'abril vam realitzar una nova sortida a les clàssiques mines “Regia” i “Linda Mariquita”, localitzades a les localitats de Bellmunt del Priorat i el Molar, respectivament.

Com a les darreres excursions, tothom va ser puntual i a l'hora prevista ens vam dirigir als terregalls de la mina “Regia” que, tot i ser un indret força concorregut, encara guarda moltes sorpreses.

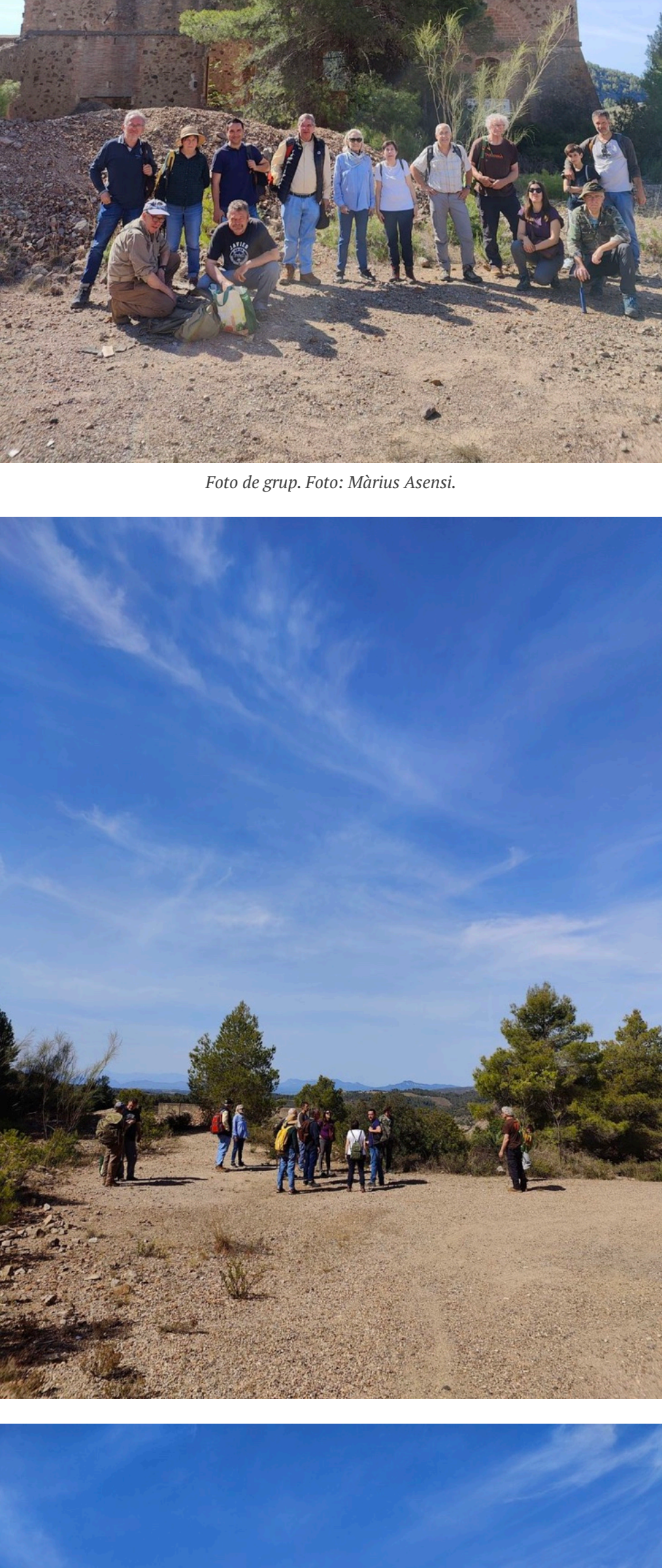

Foto de grup. Foto: Màrius Asensi.

Terregalls de la mina “Regia”. Fotos: Màrius Asensi.

A poc a poc van començar a sortir bonics exemplars ben cristal·litzats de calcopirita, galena, esfalerita, marcassita, nacrita i, especialment, de les espècies més habituals com son ankerita, dolomita i siderita.

Esfalerita. Mina “Regia”. Foto: Joan Carles Gavalda.

Galena i nacrita. Mina “Regia”. Foto: J.A. Soldevilla.

Galena. Mina “Regia”. Foto: Màrius Asensi.

Quars damunt possible siderita. Foto: J.A. Soldevilla.

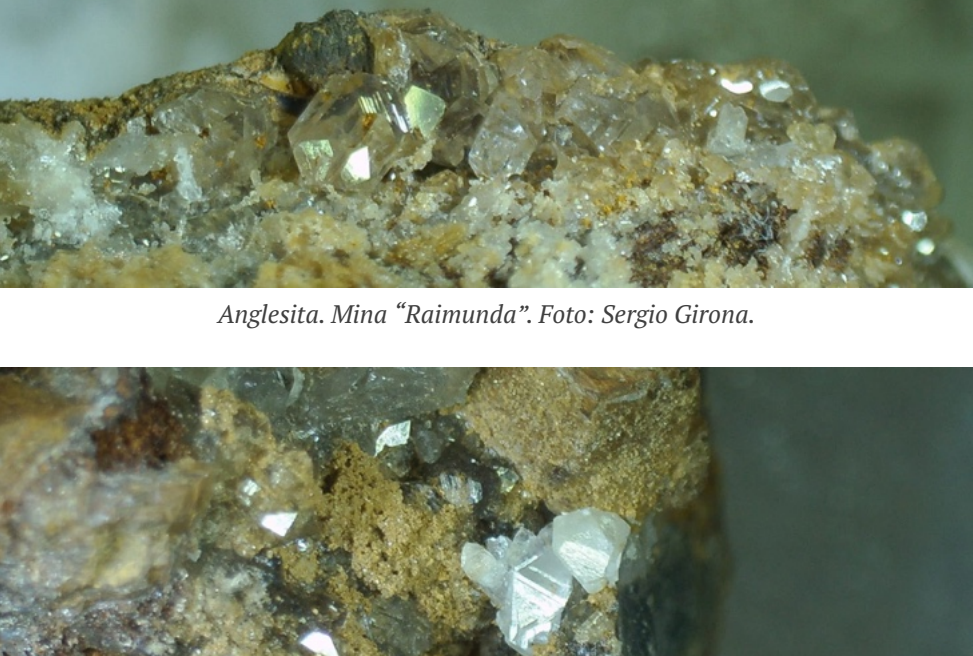
Quan ja vam estar tots prou contents amb les mostres recollides, abans d'anar a la mina “Linda Mariquita”, vam fer una parada improvisada a la mina “Raimunda”, que va tornar a proporcionar bons exemplars d'esfalerita, galena, cerussita, anglesita, hidrozinca, smithsonita i calcita molt fluorescent.

Terregalls mina “Raimunda”. Fotos: Màrius Asensi.

Anglesita. Mina “Raimunda”. Foto: Sergio Girona.

Cerussita. Mina “Raimunda”. Foto: Sergio Girona.

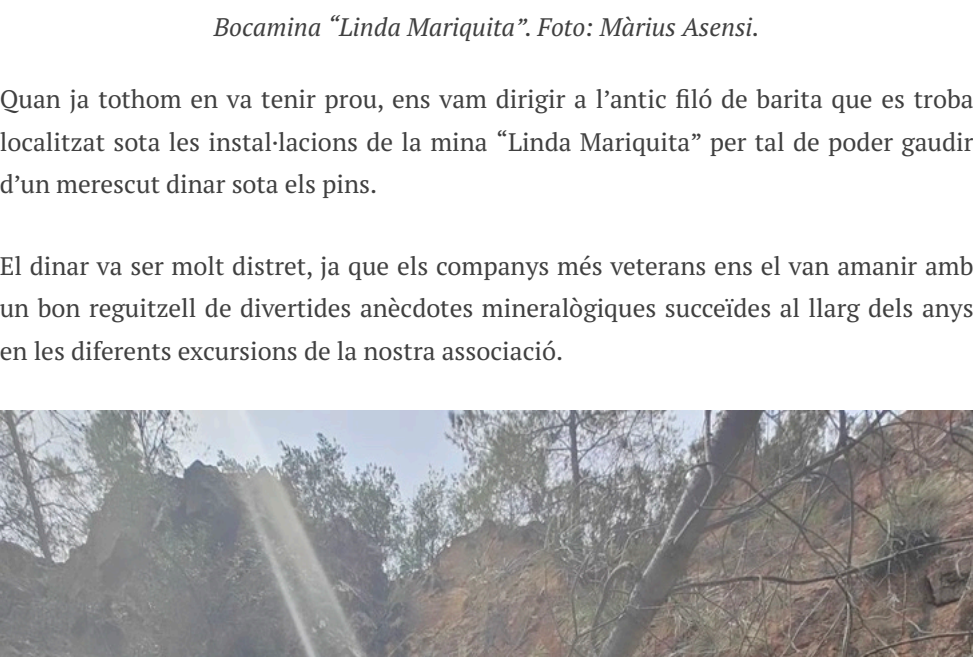
S'ha de destacar que, a aquelles hores, ens va començar a posar provar la calor, ja que tot i ser últim dissabte del mes d'abril semblava ple estiu. Els més valents van estar una estona cercant pels terregalls de la mina, mentre que una petita part del grup buscàvem més tímidament aixoplugats sota l'ombra.

Bocamina “Linda Mariquita”. Foto: Màrius Asensi.

Quan ja tothom en va tenir prou, ens vam dirigir a l'antic filó de barita que es troba localitzat sota les instal·lacions de la mina “Linda Mariquita” per tal de poder gaudir d'un merescut dinar sota els pins.

El dinar va ser molt distret, ja que els companys més veterans ens el van amanir amb un bon reguitzell de divertides anècdotes mineralògiques succeïdes al llarg dels anys en les diferents excursions de la nostra associació.

Dinant al filó de barita. Foto: Màrius Asensi.

Després de dinar, vam comentar el que es podia trobar als terregalls de la mina “Linda Mariquita” per aquells que es volguessin quedar cercant mostres una estona més . I ja vam donar la sortida per acabada.

Només en queda donar les gràcies a tots els assistents per aquesta sortida tan distesa i, en especial, a en Joan Carles Gavalda per les seves explicacions a la mina “Raimunda” sobre els minerals fluorescents, que ara susciten tant i tant d'interès.

Gràcies a tots i fins a la propera!!!

Retalls de Geologia amb la Isabel: itinerari del Boscallt

Retalls de Geologia: itinerari del Boscallt

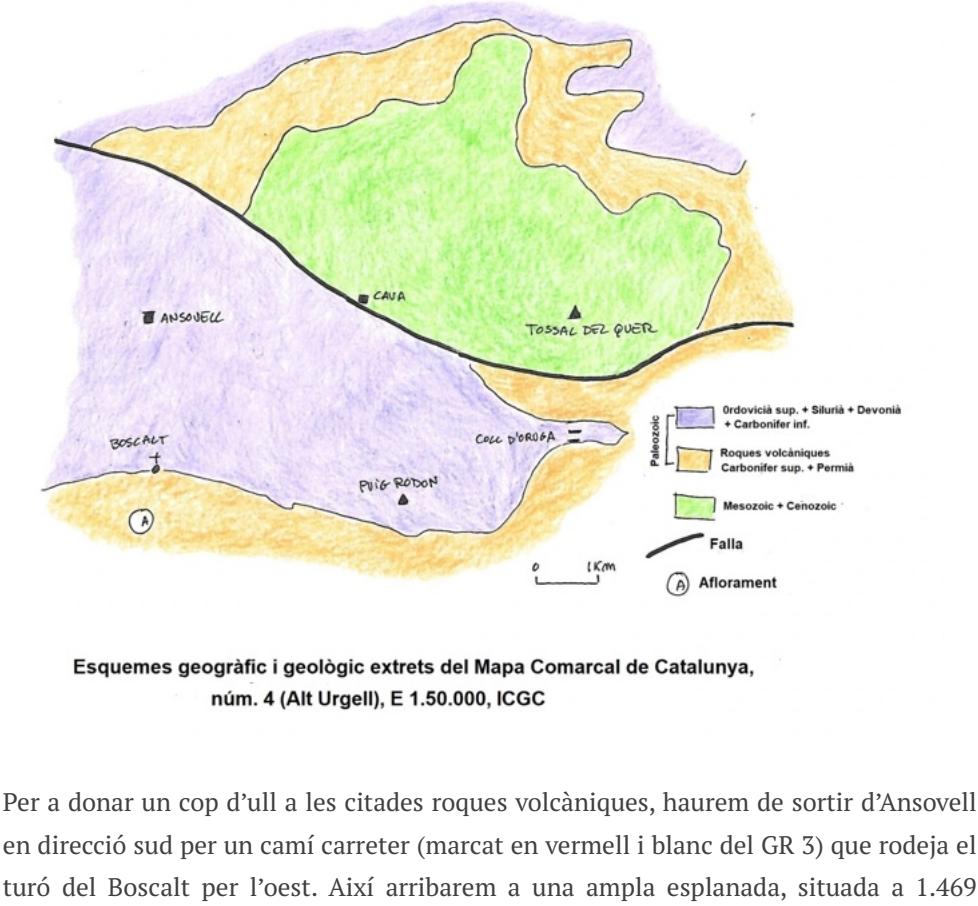
Isabel Benet

Quan parlem del vulcanisme de Catalunya, a tothom ens venen al cap els volcans quaternaris de la Garrotxa, amb els seus vistosos cràters i les seves colades basàltiques de gran bellesa. Però a Catalunya hi ha d'altres vulcanismes, molt més remots i més desconeguts però igual d'espectaculars si se'ls sap reconèixer. Un d'ells és el vulcanisme tardihercinià, d'uns 300 milions d'anys d'antiguitat (finals de l'Era Primària o Paleozoic), testimoni de l'aixecament de la Serralada Herciniana i de la formació del gran continent *Pangea*. Per a donar un cop d'ull a les roques que aquest vulcanisme va generar, ens traslladarem a Ansovell, petit poble de l'Alt Urgell situat als peus del Cadí.

Ansovell (Alt Urgell)

Per a arribar-hi, des de la Seu d'Urgell ens caldrà prendre la carretera N-260 en direcció a Puigcerdà i l'alçada del Pont d'Arsèguet ens haurem de desviar a la dreta per prendre l'estreta i tortuosa carretera LV-4052 que, passat Arsèguet, puja cap a Ansovell, on deixarem el cotxe. Estem sobre les pissarres paleozoiques de l'Ordovicià superior... però no és això el què hem vingut a veure.

Esquemes geogràfic i geològic extrets del Mapa Comarcal de Catalunya, núm. 4 (Alt Urgell), E 1.50.000, ICGC

Per a donar un cop d'ull a les citades roques volcàniques, haurem de sortir d'Ansovell en direcció sud per un camí carreter (marcat en vermell i blanc del GR 3) que rodeja el turó del Boscallt per l'oest. Així arribarem a una ampla esplanada, situada a 1.469 metres d'alçada i encarada a la portentosa muralla del Cadí, on es troba el Santuari de la Mare de Déu del Boscallt, declarat Bé Cultural d'Interès Local l'any 2010.

Santuari de la Mare de Déu del Boscallt amb el Cadí al fons

Sembla ser que els orígens del santuari es remunten al s.XIII però es desconeix l'època en la qual es va construir l'actual temple. Pels voltants de l'espaiosa ermita hi ha tot un conjunt d'edificacions que, al seu dia, van fer la funció d'hostal de pelegrins i viatjants. També podria haver hagut una petita explotació minera entre finals del s.XIX i inicis del XX; i és que aquí ens trobem en el contacte entre les pissarres ordovicianes i les roques volcàniques del Carbonífer superior-Permian.

Relleu volcànic dels Cortalets

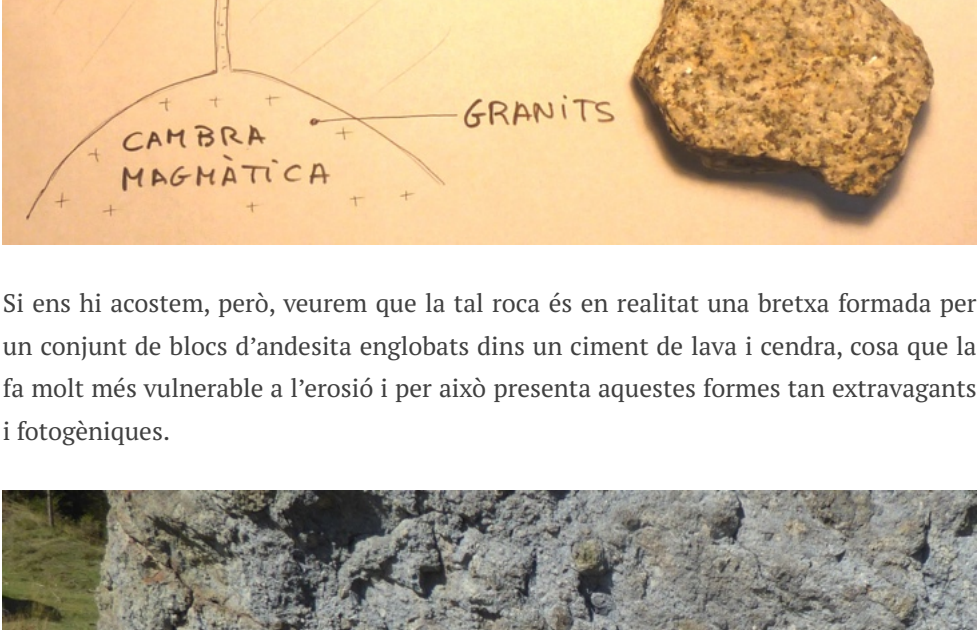
Des del santuari ens desplaçem uns metres cap al sud i, a l'alçada del Coll de les Basses, les citades roques (conegudes com a *Relleu volcànic dels Cortalets*) sobresurten enmig l'herba del prat com si fossin els ullals d'una bèstia colossal, amb unes formes d'erosió ben curioses.

Es tracta d'unes roques anomenades *andesites*, emplaçades dins una xemeneia volcànica i amb la característica textura porfírica pròpia del refredament d'un magma en dos temps; això és, un primer refredament lent en profunditat, amb la formació de cristalls ben visibles (fenocristalls) principalment de plagiòclasi, i un refredament posterior més ràpid dins la xemeneia, amb la formació d'una matriu microcristal·lina o vitrí que engloba els fenocristalls.

Andesita en mostra de mà on s'observen bé els fenocristalls de plagiòclasi

Si ens hi acostem, però, veurem que la tal roca és en realitat una bretxa formada per un conjunt de blocs d'andesita englobats dins un ciment de cendra, cosa que la fa molt més vulnerable a l'erosió i per això presenta aquestes formes tan extravagants i fotogèniques.

Bretxa d'explosió formada per blocs d'andesita englobats dins un ciment de cendra

I és que aquest vulcanisme no fou tan "tranquil" com el de la Garrotxa sinó que va ser molt explosiu, amb núvols roents que ho arrasaven tot al seu pas, tal i com va succeir l'any 1980 a l'erupció del Mont Saint Helens (EUA). Com es pot comprovar, la "Cerdanya" paleozoica no era un indret gens agradable.

Retornem al Boscallt

Observant les pissarres del Paleozoic

Vistes a llevant des d'Ansovell

Desfem el camí de nou cap al Santuari del Boscallt on, per a variar, retornem a Ansovell per l'ampla pista (apta per a tots terrenys), tot observant les pissarres ordovicianes i les vistes cap a llevant, on hi destaca el Tossal del Quer i el poble de Cava, a mig aire del seu vessant oest, el qual serà motiu d'un altre interessant itinerari.

GEOQUEDADA 2023

GEOQUEDADA 2023

Prudenci Gatell

Els passats 19, 20 i 21 de maig es va celebrar al País Basc la 3a. edició de la Geoquedada, una trobada promoguda per la Sociedad Geológica de España, i organitzada per la Comissió tècnica Geoda i Geoparkea, el geoparc de la Costa Basca. També ha comptat amb la col·laboració de l'Il·lustre Colegio Oficial de Geólogos del País Vasco.

La trobada es va desenvolupar als tres municipis que formen el geoparc i va aplegar geòlegs, professionals de disciplines afins i aficionats que durant tres dies van escoltar i compartir experiències al voltant de les ciències de la terra, en general, i de la seva divulgació eficaç mitjançant les xarxes socials.

Fa uns mesos, la comissió organitzadora va contactar amb el Grup Mineralògic Català per a convidar-nos a explicar la nostra tasca de difusió de mineralogia i patrimoni miner a través, principalment, del Twitter. De feia temps que seguien els enfilalls que publiquem cada setmana i van voler que aportéssim quina era la metodologia i dinàmica que seguim per a elaborar-los i, de retruc, contextualitzar la feina d'investigació que ha fet el GMC des de la seva fundació.

La jornada va començar divendres 19 a la Sala Kultur de Deba, on l'organització va marcar l'inici, i Leire Barriuso, gerent de Geoparkea, va explicar l'origen d'aquestes figures de protecció emparades per la UNESCO, els geoparcs, i la història del que gestiona. El dia es tancava a Lastur, on estaven allotjats gran part dels participants.

L'endemà, dissabte, era el plat fort de la Geoquedada. A la Zabel Kultur Etxea de Mutriku, es van encadenar les diferents exposicions del dia. Daniel Barreña va posar de manifest les dificultats que troben a la Universitat de Salamanca per a gestionar el patrimoni paleontològic de que disposen, amb un gran fons, sobretot de rèptils i amfibis, i que es sublimen a la Sala de les Tortugues, un espai amb moltes peces i material, però que no compta amb una estructura museística adequada i que no pot organitzar visites convencionals.

A continuació, Sara presentava el seu blog de viatges *Viajando con ciencia*, un espai on hom pot trobar tot de propostes d'oci i turístiques de qualitat i que tenen la ciència com a pretext i fonament. Carlos Pimentel (aquesta, on line) va explicar perquè calia divulgar cristal·lografia, quin valor tenia i ens va apropar als fonaments bàsics d'aquesta disciplina.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Després de la pausa, Olaya Dorado, coautora juntament amb Nia Schamuells del llibre sobre vulcanologia *Descubre los volcanes: acompaña a los volkis...* va ensenyar-nos aquest projecte, explicant com es va gestar i concretar, a banda d'altres iniciatives en la divulgació de la geologia, adreçada a estudiants del grau i allotjada a Instagram.

Visita a les Salines de Vilanova de la Sal

Visita a les Salines de Vilanova de la Sal
Isabel Benet

El passat dissabte 27 de maig, en plena jornada de reflexió per les eleccions municipals, vam anar uns quants membres del GMC a fer una visita a les Salines de Vilanova de la Sal, situades a pocs quilòmetres al nord d'aquest petit poble de la Noguera. A la porta de les instal·lacions ens espera en Miquel Marcelino, membre de l'Associació Catalana de Lleure Formatiu (ASCALFÒ), un grup de voluntaris de diversos camps que un bon dia de l'any 2004 es van proposar recuperar les antigues *Salines de Privà* per donar a conèixer aquest patrimoni històric que s'estava perdent a marxes forçades. Malgrat que l'any 2009 les salines van ser declarades *Bé Cultural d'Interès Local*, aquesta instal·lació encara no ha rebut cap mena de subvenció.

Inici de la visita a les salines de Vilanova de la Sal (foto: Màrius Asensi)

En Miquel, qui ens fa de guia d'aquest espai tan singular, inicia l'explicació amb un repàs històric sobre l' explotació de les aigües salades que s'acumulaven de manera natural en aquesta petita depressió on ens trobem, des de la prehistòria fins a l'actualitat, on tots els períodes de conreu de la sal hi han deixat la seva empremta en forma de lloses de diferents materials amb que es pavimentava el fons de les basses de precipitació de l'any: argila, calcàries taulejades, i ciment. Aquestes salines van estar actives fins l'any 1978.

Estem atents a les explicacions d'en Miquel Marcelino (foto: J.M. Bruguera)

També ens explica tots els mètodes que s'han fet servir per extreure l'aigua del pou i de com encara es conserva una magnífica sinya de fusta que es movia gràcies a un ruc que donava voltes. Tot això, malauradament, no ho podem veure de prop perquè el temporal *Glòria*, del gener del 2020, es va endur part de la teulada de la barraca que cobria el pou i ara és un xic peril·lós acostar-s'hi.

Estat en que va quedar la barraca que cobria el pou després del pas del temporal *Glòria* el gener del 2020 (foto: Ventu Amorós)

Modernes basses pel conreu de la sal (foto: Ventu Amorós)

Tanmateix, i per acabar la seva explicació, en Miquel obre l'aixeta de l'aigua salada, la qual corre per damunt un canaló de fusta, l'únic material que no es deteriora, i va a parar a una de les basses de demostració del conreu de la sal. Tots ens afanyem a tastar l'aigua, que està supersalada! En Miquel ens diu que, fins ahir, en aquesta bassa hi havia una muntanyeta de sal que s'estava asseccant, però que les pluges de la nit l'han dissolt de nou... llàstima! Les salines d'interior van entrar en decadència a partir dels anys 50 amb la comercialització del gel industrial com a mètode de conservació dels aliments.

Omplint la bassa de demostració (foto: Isabel Benet)

Acabades les explicacions, el company i geòleg Carles Manresa, amb l'ajut de boniques mostres de mà, ens fa cinc cèntims dels materials que formen el Triàsic (el primer període del Mesozoic o Era Secundària), així com també d'alguns minerals que podem trobar per aquests encontorns.

També, amb l'ajut de mapes i esquemes, ens explica el per què es troba sal tan lluny de la costa... I és que estem damunt l'anomenat *Diapir de les Avellanes*, una gran concentració d'evaporites (sals i guixos) de la fàcies Keuper (del Triàsic) formats durant l'obertura de l'oceà Atlàntic i acumulats pel moviment cap al sud dels mantells de corriment durant l'aixecament dels Pirineus. En Carles ho exemplifica dient que un diapir és com si fos un gra enorme que rebenta l'epidermis de la Terra. I també ens fa reflexionar sobre si ens trobem al Prepirineu o al Pirineu; i és que geogràficament estem al Prepirineu, però geològicament estem en ple Pirineu.

Atents a les explicacions geològiques d'en Carles Manresa (foto: Màrius Asensi)

No marxem de les salines sense visitar la petita botiga on podem adquirir diverses varietats de sal elaborada aquí i també el llibre de Gerard Costa i Serret *De quan la sal valia més que l'or*, un repàs històric de les salines de la comarca de la Noguera.

A la botiga podem comprar sal i llibres (fotos: J.M. Bruguera)

Acabada la visita, i com encara queda temps abans del dinar de germanor, anem a la part del darrera de les salines a cercar uns bonics cristalls de dolomita de la varietat *teruelita* que apareixen entre uns guixos d'aspecte sacaroide.

Bonics cristalls de Dolomita (var. *Teruelita*) dins els guixos del Keuper

Dinar de germanor (foto: J.M. Bruguera)

Després del magnífic dinar al restaurant Cal Jordi de les Avellanes, anem fins a Tartareu a cercar un mineral anomenat *aerinita*, nom que prové del grec *aeros* que vol dir "blau cel" i que es troba en forma de vetes entre les *ofites*, que són unes roques subvolcàniques que es diuen així perquè semblen la pell d'una serp i són un testimoni directe del trencament del supercontinent Pangaia.

Bonica veta amb *Aerinita* dins les ofites del Keuper (foto: Carles Manresa)

L'*aerinita* és un mineral del qual no es va saber la seva estructura interna fins l'any 2004! Era considerat un fil·losilicat i es va acabar classificant com a inosilicat. Va ser molt important a l'Edat Mitjana com a substitut de Kmò del blau de les pintures murals que proporcionava el *lapislàtzuli* procedent de l'Àsia. També en aquestes roques es pot trobar un altre bonic mineral anomenat *escolecita*, nom que també prové del grec *skoleos* que significa "cuc"; i és que quan s'escafa, aquest mineral es recargola.

Aspecte del mineral *Aerinita* en mostra de mà (foto: Màrius Asensi)

Plaques amb *Aerinita* coincidint, potser, amb un pla de falla (foto: Ventu Amorós)

Aspecte del mineral *Escolecita* en mostra de mà

Com ja és la darrera hora de la tarda, aquí aprofitem per fer-nos la foto de grup per a tenir un bon record d'aquesta magnífica jornada de cultura i ciència, i ens acomiadem fins la propera trobada.

Sobre el nom correcte de la mina de Can Llabor (Can Llebó / Can Llabó / Campllabó)

Sobre el nom correcte de la mina de Can Llabor (Can Llebó / Can Llabó / Campllabó)

Frederic Varela Balcells (Terrassa)

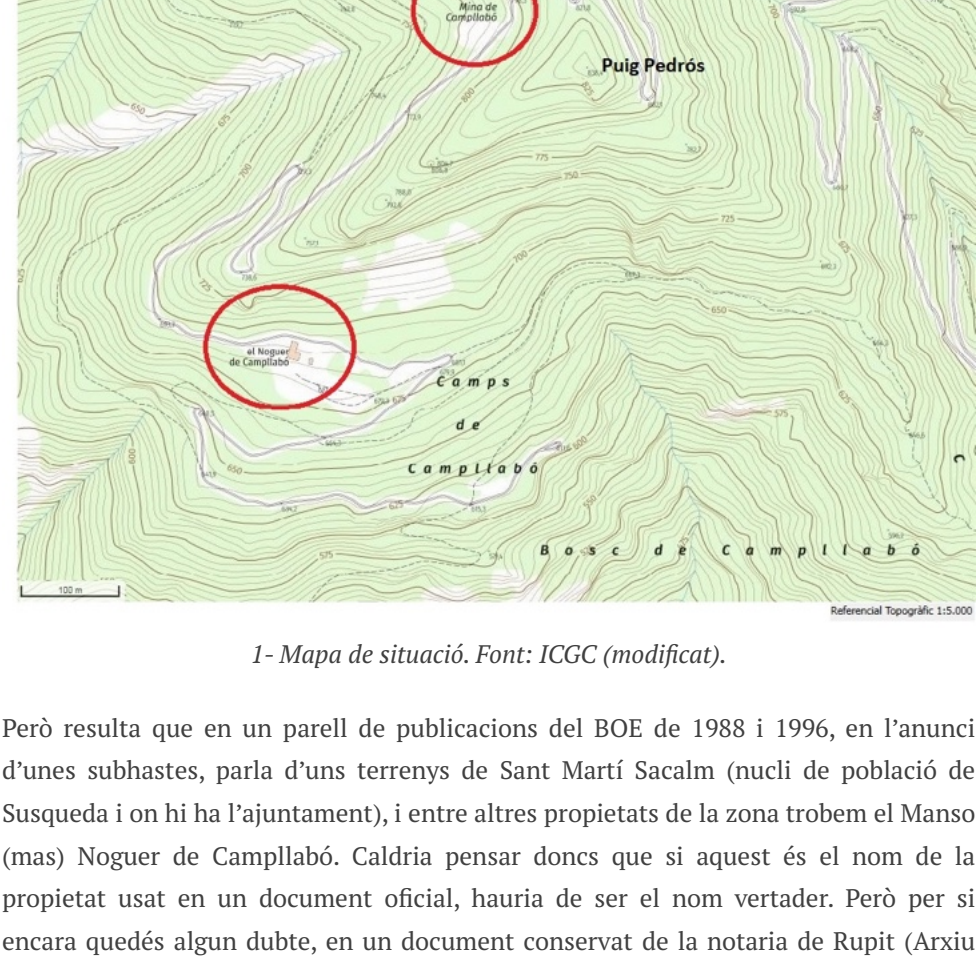
De resultes d'uns canvis observats en la toponímia dels mapes de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC) tant de l'antiga casa de can Llabor com de la mina propera, ben coneguda pels col·leccionistes, he volgut investigar sobre l'origen del nom d'aquest mas.

Can Llabor és una masia, avui enrunada i gairebé coberta de vegetació, situada al sud del Serrat del Torn, al municipi de Susqueda. És una masia molt antiga, probablement de mitjan segle XVII. Pel que sembla, al llarg del temps el nom ha anat canviant en la seva grafia. En l'àmbit dels col·leccionistes i buscadors de minerals, s'ha escrit sovint com a can Llebó. Revisant els BOPG, podem veure com des de 1900 fins a 1959 el nom surt sempre com a can Llabó.

El mot Llabó, bé sia com a topònim o com a cognom, és molt inusual a Catalunya i, de fet, no n'hem trobat cap altra referència. Etimològicament podem suposar que deriva del mot *llabó*, amb el significat de llavor (sement), ja que així es troba en molts escrits antics abans de la normalització del català, i l'he trobat des de 1793 (segurament era usat molt abans) fins a 1895 en diversa documentació. Però no està clar que aquesta sigui l'etimologia. I alguns autors el consideren d'origen preromà (Escudero, 2005). Sí que era freqüent el mot Llabó a la zona del Vallespir, a l'antic comtat del Rosselló, on es troba tant com a topònim geogràfic (coma de Llabó, còrrrec de Llabó) com a cognom, ja l'any 1656.

Podria ser, i només és una suposició personal, que el mas portés el nom del seu fundador o de la persona que conreava les terres on es va construir; potser algun emigrant de la Catalunya del Nord (la primera cita de la masia que he trobat és de 1708; més endavant en parlarem). No oblidem que als segles XVI i XVII Catalunya viu una veritable crisi demogràfica, que compensa amb l'arribada d'un gran nombre de persones de la Catalunya del Nord i d'Occitània, molts d'ells agricultors (Sales, 1989).

Modernament, i segurament en un afany no sempre reeixit d'escriure els topònims en un català normalitzat, can Llabó va passar a dir-se can Llabor; i així ho trobem escrit en la *Memòria-Pla especial del catàleg de masies de l'Ajuntament de Susqueda* de l'any 2011; i també d'aquesta manera era com apareixia a la cartografia dels mapes de l'ICGC fins fa molt poc.

1- Mapa de situació. Font: ICGC (modificat).

Però resulta que en un parell de publicacions del BOE de 1988 i 1996, en l'anunci d'unes subhastes, parla d'uns terrenys de Sant Martí Sacalm (nucli de població de Susqueda i on hi ha l'ajuntament), i entre altres propietats de la zona trobem el Manso (mas) Noguer de Campllabó. Caldria pensar doncs que si aquest és el nom de la propietat usat en un document oficial, hauria de ser el nom vertader. Però per si encara quedés algun dubte, en un document conservat de la notaria de Rupit (Arxiu notarial de Vic) de l'any 1708 llegim el següent: *Michael Noguer de Campllabó* (Miquel Noguer de Campllabó) *omnes agricole et prohomines dicte parochie Sancti Martini Sacalm*.

2- El Noguer de Campllabó. Foto: Memòria-Pla especial del catàleg de masies de l'Ajuntament de Susqueda.

Fent un exercici d'imaginació amb una visió retrospectiva, podríem pensar en uns terrenys inicialment coneguts com a Campllabó (els camps de Llabó?) on posteriorment un tal Noguer hi va construir un mas (el mas Noguer) conegut, per tant, com el mas Noguer de Campllabó, del qual sabem que n'era el propietari Miquel Noguer l'any 1708.

En tot cas, i amb referència al nom de la mina, que és el que ens interessa, creiem que el més correcte a falta de confirmar el nom oficial, és mina de Campllabó com a nom popular, tal com apareix actualment a la cartografia de l'ICGC.

3- Mina de Campllabó. Foto: Xavier Rodríguez

Pel que fa al nom oficial i com es va publicar a Infominer (Clapés, 2015), jo també crec que la concessió que va treballar aquesta mina va ser "La Parrapa" núm. 591, registrada l'any 1895 per a explotar pirita de ferro.

4- Admissió de la sol·licitud de la mina de pirita de ferro "La Parrala", 1895

Bibliografia

ESCUADERO, J.P.; CAILÀ, M. (2005): Història dels noms de Reiners: les arells d'un poble del Vallespir. Treballs de l'Oficina d'Onomàstica, X, Institut d'Estudis Catalans, 241 pàg.

ESCUADERO, J.P.; CAILÀ, M. (2014): *Els noms de Tellet*. Treballs de l'Oficina d'Onomàstica, XXIV, Institut d'Estudis Catalans, pàg.152.

CLAPÉS, LL. (2015): "Can Llevor, serrat del Torn". *Infominer* 63, pàg. 8-12. Grup Mineralògic Català.

SALES, L. (1989): "Els segles de la decadència" a Vilar, P. *Història de Catalunya*. Barcelona. Edicions 62. Vol IV, 514 pàg.

Bibliografia web

Butlletí Oficial de la Província de Girona (BOPG)

Disponible a: <https://www.ddgi.cat/bopH/index.vm?lang-ca&view=bop>

Consulta: juny 2023.

Espanya. Edicte 62/1987, de 2 de setembre. BOE, 6 de novembre de 1996, núm. 268, p. 21.088

Disponible a: <https://www.boe.es/boe/dias/1996/11/06/pdfs/B21049-21164.pdf>

Consulta: juny 2023.

Espanya. Edicte 62/1987, de 22 de gener. BOE, 24 de febrer de 1988, núm. 47, p. 6.003

Disponible a: <https://www.boe.es/boe/dias/1988/02/24/pdfs/A05992-06016.pdf>

Consulta: juny 2023.

Memòria-Pla especial del catàleg de masies de l'Ajuntament de Susqueda

Fitxa codi S241- Can Llabor

Disponible a: <https://www.dropbox.com/s/mwkb1a12i7gvkf/10-%20Cat%C3%A0leg%20Masies%20Susqueda%20COMPLET%20%28TEXT%20PUBLICAT%29%20.pdf?dl=0>

Consulta: juny 2023.

Notaria de Rupit. Nomenament de síndic. ABEV, Arxiu Notarial de Vic, volum 1048, f. 100v-102v.

Disponible a: <https://lanotariaderupit.wordpress.com/fons/descripcio-i-edicio/nomenament-de-sindic/>

Consulta: juny 2023.

Crònica de la sortida del GMC a l'Alt Berguedà

Crònica de la sortida del GMC a l'Alt Berguedà

Isabel Benet

Aquest és el relat d'una jornada de geologia i natura en la que estava previst donar la volta a la *Cubeta de Valcebres*, una estructura tectònica molt peculiar, relacionada amb el moviment dels mantells de corriment del Pirineu.

Iniciem l'itinerari a l'àrea de servei de Cercs (foto: Màrius Asensi)

Tot va començar bé i, a l'hora convinguda, ja estàvem tots reunits a l'àrea de servei de Cercs, sobre el pantà de la Baells. El cel estava molt ennuvolat, però les previsions deien que només hi hauria pluges per la tarda. Així que començo la meua "perorata" tot invocant a Niels Stensen, pare de l'estratigrafia, perquè il·lumini aquest dia tan fosc amb la seva saviesa.

Esquemes simples per acompanyar la complexa explicació foto: Màrius Asensi

No porto ni quatre paraules que comença a caure una pluja fina però persistent i, el que és pitjor, la temperatura baixa uns quants graus i ens troba a tots vestits ja de rigorós estiu. Total: que la introducció geogràfica i geològica queda sobtadament interrompuda. Confiat en que sigui una cosa passatgera, i abrigats amb tot el que hem pogut arregar, fem cap a la primera parada del dia: el Mirador del Pedraforca, situat prop del poble de Saldes.

Al mirador del Pedraforca foto: Ventu Amorós

Quan hi arribem encara no plou però, així que tinc a tothom fent cercle al meu voltant i començo a dissertar, una cortina de pluja oculta l'emblemàtica silueta del Pedraforca i hem de tornar als cotxes comes ajeudeu-me i sense fer-nos la rigorosa "fotogrup".

L'emblemàtica silueta del Pedraforca desapareixent rera una cortina de pluja foto: Màrius Asensi

Però com som tossuts de mena, quedem de trobar-nos a la segona parada del dia: l'àrea de lleure de la Pleta de la Vila, a mig aire del vessant nord de la Serra d'Ensiña. Quan hi arribem, deixem els cotxes al petit aparcament i, aprofitant una treva, sortim rabent cap al Mirador de Palomera des del qual s'albiren unes vistes "catatòniques".

Al Mirador de Palomera foto: Màrius Asensi

Vista al nord des del Mirador de Palomera (Pleta de la Vila) foto: Màrius Asensi

Però avui, amb els vessants xops d'aigua i les muntanyes mig ennuvolades, amb prou feines distingim les lutites del Garumà, d'un roig encès, situades als nostres peus. I, com sempre, quan obro la boca ja hem de sortir corrent cap als cotxes perquè ens torna a caure un ruixat. La veritat és que comencem a estar una mica "mosques" i Niels Stensen no ens està ajudant en res!

Tothom atent a les explicacions foto: Màrius Asensi

Decidim, però, retrobar-nos a la tercera parada: l'àrea de lleure de Tumí. Si tot hagués anat bé, aquí tocava fer el pícnic de germanor, però no són ni les 12 del migdia i, per a variar, està plovent! El preciós estany color turquesa que presideix l'àrea de lleure avui no és més que una taca grisa que rep aigua per tot arreu.

Trista vista del llac de Tumí foto: Ventu Amorós

Incrèduls sota la pluja foto: Màrius Asensi

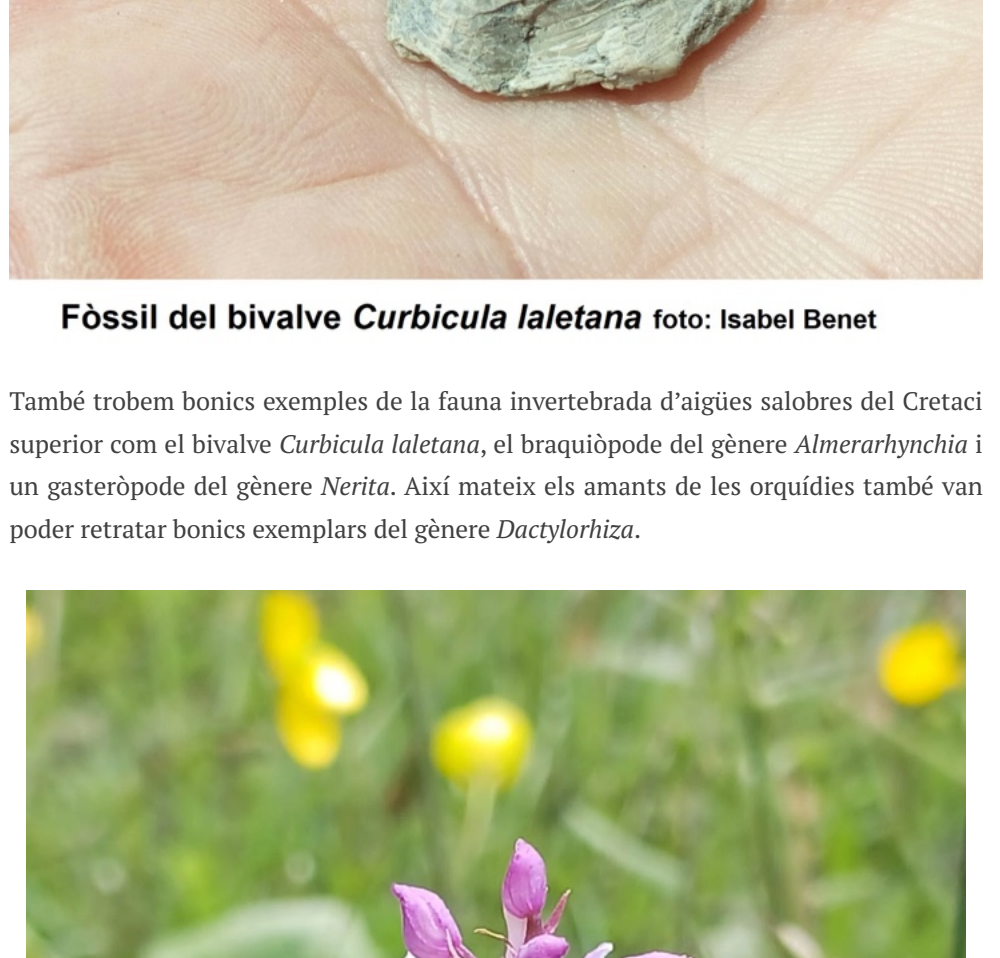
Intent de Fotogrup foto: Miguel Guerrero

Entre riures d'incrèdulitat ens fem una mena de "fotogrup" i, un minut després, ja estem agafant els cotxes per anar al coll de Fumanya a veure les famoses petjades (icnites) de dinosaures i decidir què fem i on anem a dinar.

Observant les icnites del jaciment de Fumanya foto: Màrius Asensi

Des de l'aparcament del Centre d'Interpretació del jaciment de Fumanya provem de veure les petjades dels dinosaures sauròpodes (dits Titanosaures) que pul·lulaven per aquí ara fa uns 70 milions d'anys... però poc que es veu res! La decisió està clara: baixem a l'antiga colònia minera de Sant Corneli i, a tocar del flamant Museu de les Mines de Cercs, hi ha un petit però molt acollidor bar on ens aixopluguem com bonament podem i fem el "dinar de germanor" mentre a fora la pluja segueix caient insistentment.

Dinar de Germanor a Sant Corneli foto: Màrius Asensi

En acabat, i amb l'estómac ple, recuperem un xic l'ànim perquè sembla que els núvols es vulguin trencar... li donem una segona oportunitat a la meteorologia tot sortint de nou cap al coll de Fumanya on esperem trobar marccassites i, com un miracle, en aquell moment surt un sol que ens il·lumina els cristalls de marccassita com si fossin d'or. Ens tornem "locos" i ens dispersem per tot arreu a la recerca dels millors exemplars.

Els cristalls de marccassita brillen al sol foto: Isabel Benet

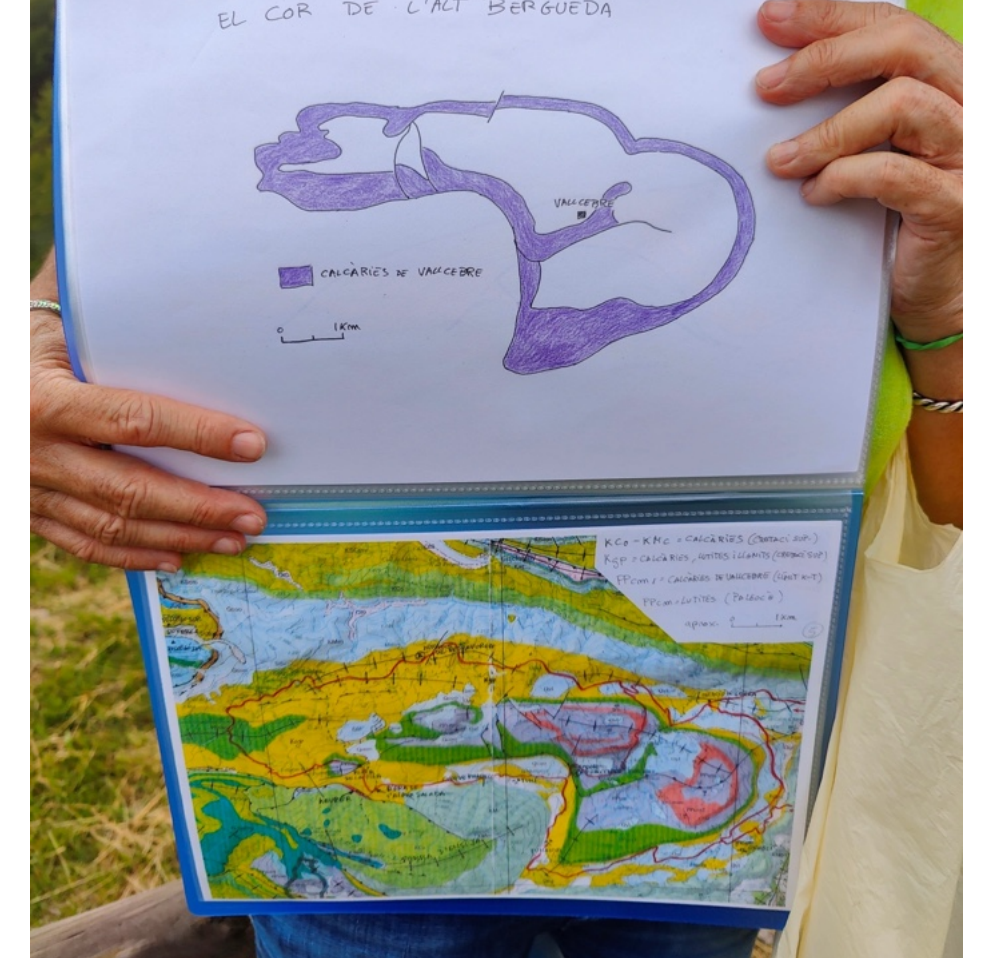

Exemplar de marccassita ja netejada foto: Prudenci Gatell

Fòssil del bivalve *Curbicula laetana* foto: Isabel Benet

També trobem bonics exemples de la fauna invertebrada d'aigües salobres del Cretaci superior com el bivalve *Curbicula laetana*, el braquiòpode del gènere *Almeriarhynchia* i un gasteròpode del gènere *Nerita*. Així mateix els amants de les orquídies també van poder retratar bonics exemplars del gènere *Dactylorhiza*.

Orquídia del gènere *Dactylorhiza* foto: Montserrat Tirado

Com a colofó, i gràcies al sol, les petjades d'uns dels darrers dinosaures que van trepitjar la Terra es fan visibles damunt la vertical paret de margues... les càmeres treuen fum!

Observant les petjades amb millor il·lum foto: Isabel Benet

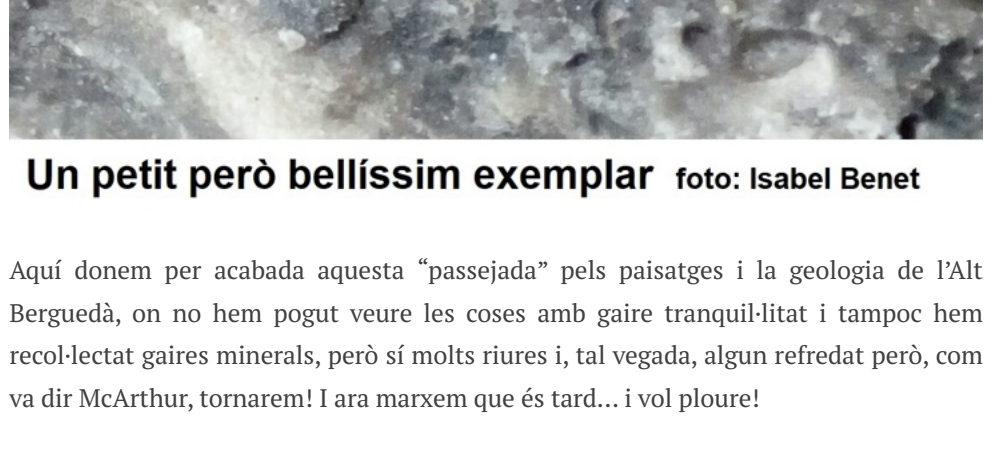

Amb sol, els rastres es fan més visibles foto: Màrius Asensi

Baixem a veure les petjades de ben a prop foto: Isabel Benet

Esverats com estem, i com sembla que el temps aguant, decidim de completar el "programa de actes i festejos" fent cap a Guardiola de Berguedà on en Carles Castaneda ens durà a cercar els famosos *jacintos* de *Compostela* que apareixen entre les argiles i guixos de la facies *Keuper* de finals del Triàsic.

La curiosa forma de la Cubeta de Vallcebre foto: Màrius Asensi

Timidament demano a la concurrència de fer una darrera parada al Mirador de Deig. Tothom em mira amb un xic de desconfiança, ja que cada cop que obro la boca... patac! Però em donen una oportunitat i així, per fi, puc explicar el curiós origen de la forma de la Cubeta de Vallcebre. Com el cel es torna a tancar, abans de marxar en Carles ens obsequia a tots amb uns preciosos *jacintos*... per si de cas no en poguéssim recollir!

Bells *Jacintos* de *Compostela* per gentilesa de Carles Castanera foto: Màrius Asensi

Així fem la darrera activitat a tocar del riu Llobregat al seu pas per Guardiola de Berguedà, explorant un bonic aflorament de guixos del Keuper on apareixen, com joies, petits però preciosos cristalls de quars de molts colors que fan les delícies de petits i grans.

Cercant *Jacintos* de *Compostela* a l'aflorament de Keuper de Guardiola de Berguedà foto: Isabel Benet

Un petit però bellíssim exemplar foto: Isabel Benet

Aquí donem per acabada aquesta "passejada" pels paisatges i la geologia de l'Alt Berguedà, on no hem pogut veure les coses amb gaire tranquil·litat i tampoc hem recol·lectat gaires minerals, però sí molts riures i, tal vegada, algun refredat però, com va dir McArthur, tornarem! I ara marxem que és tard... i vol ploure!